

SIEVIN SEURAKUNNAN

YMPÄRISTÖOHJELMA

2014-2018

SISÄLTÖ

LUKIJALLE	6
1. KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI	7
2. YMPÄRISTÖDIPLOMIN TEOLOGIAA	7
3. YMPÄRISTÖDIPLOMIN HAKUPROSESSI JA JÄRJESTELMÄN LAADINTA ..	7
MINIMI:	
3.1. Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä	8
3.2. Sisäinen ympäristökatselmus	8
3.3. Ympäristöohjelma	8
3.4. Seuranta	8
3.5. Johdon sitoutuminen	9
3.6. Ympäristövastaavan ja -työryhmän nimittäminen	9
3.7. Henkilöstön koulutus	9
3.8. Pisteet ja tarkistustaulukko	10
3.9. Auditointi	10
3.10. Diplomin uusiminen	10
PISTEET:	
3.11. Tehtäväalueiden ympäristövastaavat	10
3.12. Lisäkoulutus	10
3.13. Viestintä	11
3.14. Oma väliauditointi	11
3.15. Muut toimenpiteet	11
3.16. Tavoitteet vuosille 2014–2018	12
4. TOIMINTA JA TALOUS	13
MINIMI:	
4.1. Toiminta- ja taloussuunnitelma	13
4.2. Hankinnat	13
4.3. Vastuullinen sijoittaminen	14
4.4. Hiililaskuri	14
PISTEET:	
4.5. Vastuulliset sijoitusrahastot	14
4.6. Lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan myönnettyjen varojen osuus verotuloista	14
4.7. Ympäristömerkityt tuotteet	14
4.8. Ympäristöindikaattorit	14
4.9. Hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelma ja kompensointi	15
4.10. Muut toimenpiteet	16
4.11. Tavoitteet vuosille 2014–2018	16
5. YMPÄRISTÖKASVATUS	17
MINIMI:	
5.1. Ympäristökasvatussuunnitelma	17
5.2. Ympäristöasiat sisältyvät seurakunnan jumalanpalveluselämään	17
5.3. Ympäristökasvatus eri työmuodoissa	17
PISTEET:	
5.4. Ympäristöaiheiset erityisjumalanpalvelukset	20
5.5. Erityiset ympäristötapahtumat	20
5.6. Hiljaisuudelle rauhoitetut paikat	20
5.7. Verkostoyhteistyö ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen	20
5.8. Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen	

menetelmät.....	21
5.9. Muut toimenpiteet	21
5.10. Tavoitteet vuosille 2014–2018	22
6. JÄTEHUOLTO	23
MINIMI:	
6.1. Jätehuoltoselvitys	23
6.2. Jätehuoltosuunnitelma	23
6.3. Hyötyjätteiden keräys	24
6.4. Vaaralliset jätteet ja vastuuhenkilön nimeäminen	24
6.5. Bio- ja puutarhajätteen käsittely	24
6.6. Kaatopaikkajätteen määrän seuranta	25
6.7. Hautakynntilät ja kukkalaitteet	25
PISTEET:	
6.8. Hyötyjätteiden vapaaehtoinen keräys	25
6.9. Kertakäyttötuotteiden vähentäminen	25
6.10. Kaatopaikkajätteen väheneminen	25
6.11. Kompostointi	26
6.12. Hyötyjättepisteet hautausmaalla	26
6.13. Muut toimenpiteet	26
6.14. Tavoitteet vuosille 2014–2018	27
7. SIIVOUS	27
MINIMI:	
7.1. Ympäristöselvitys	27
7.2. Hankintojen ympäristökriteerit	28
PISTEET:	
7.3. Henkilökunnan koulutus	28
7.4. Haitallisista aineista luopuminen	28
7.5. Vaihtoehtoiset tuotteet	28
7.6. Muut toimenpiteet	29
7.7. Tavoitteet vuosille 2014–2018	29
8. ENERGIA JA RAKENTAMINEN	30
MINIMI:	
8.1. Rakentamista ohjaava lainsäädäntö	30
8.2. Kulttuuriperinnön suojeleminen	30
8.3. Uudis- ja korjausrakentamisen ympäristökriteerit	31
8.4. Energian ja vedenkulutuksen seuranta	31
8.5. Energiakatselmus	31
8.6. Energiavastuuhenkilö	32
8.7. Neuvonta ja opastus	32
PISTEET:	
8.8. Ekologinen rakentaminen	32
8.9. Säästötavoitteiden toteutuminen	33
8.10. Uusiutuva energia	33
8.11. Ympäristömerkitty energia	33
8.12. Energiansäästöviikko	33
8.13. Tilojen käyttöasteen tehostaminen	33
8.14. Muut toimenpiteet	33
8.15. Tavoitteet vuosille 2014–2018	34
9. RUOKA JA KEITTIÖT	34
MINIMI:	

9.1. Ympäristöselvitys	34
9.2. Ympäristömerkityt tuotteet	35
9.3. Reilun kaupan tuotteet	35
9.4. Ravintosuositukset	35
PISTEET:	
9.5. Lähituotteet	35
9.6. Luomutuotteet	35
9.7. Kasvisruoka	35
9.8. Reilun kaupan pisteet	36
9.9. Ympäristöpassi	36
9.10. Muut toimenpiteet	36
9.11. Tavoitteet vuosille 2014–2018	36
10. TOIMISTOT	37
MINIMI:	
10.1. Ympäristöselvitys	37
10.2. Energiansäästö	37
10.3. Toimiston hankinnat	37
PISTEET:	
10.4. Uusiopaperi ja muut uusiotuotteet	38
10.5. Paperin kulutuksen vähentäminen	38
10.6. Green Office	38
10.7. Muut toimenpiteet	38
10.8. Tavoitteet vuosille 2014–2018	38
11. HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET	39
MINIMI:	
11.1. Ympäristöselvitys	39
11.2. Hoito-ohjeet ja koulutus	40
11.3. Perennahoito	40
PISTEET:	
11.4. Hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi	40
11.5. Luonnonvaraisen hoidon alueet	41
11.6. Perennat ja muut istutukset	41
11.7. Haitallisista torjunta-aineista luopuminen	41
11.8. Kasteluveden vähentäminen	41
11.9. Vähäpäästöiset työkoneet	41
11.10. Lajistokartoitukset	41
11.11. Muut toimenpiteet	42
11.12. Tavoitteet vuosille 2014–2018	42
12. LEIRI- JA KURSSIKESKUKSET	43
MINIMI:	
12.1. Ympäristöselvitys	43
12.2. Ympäristöohjelma	43
12.3. Jätevesien käsittely	43
12.4. Luontoarvojen suojelu	44
PISTEET:	
12.5. Pesäpöntöt ja luontopolut	44
12.6. Vapaaehtoiset suojelukohteet	44
12.7. Leirikeskuksen ympäristöohjeet	44
12.8. Muut toimenpiteet	44
12.9. Tavoitteet vuosille 2014–2018	44

13. METSÄT	45
MINIMI:	
13.1. Metsälain ympäristönormien noudattaminen	45
13.2. Luonnonsuojelulain noudattaminen	45
13.3. Metsien sertifiointi	46
PISTEET:	
13.4. Osallistuva metsäsuunnittelu	46
13.5. Vastuuhenkilöiden koulutus	46
13.6. Luonnonmuistomerkin tai luonnonsuojelualueen perustaminen	46
13.7. Metso-ohjelma	46
13.8. Perintömetsä	46
13.9. Metsien ja soiden ennallistaminen	46
13.10. Kesähakkuiden lopettaminen	46
13.11. Uhanalaisten lajien inventointi	47
13.12. Erirakenteinen metsänhoito	47
13.13. Muut toimenpiteet	47
13.14. Tavoitteet vuosille 2014–2018	47
14. LIIKENNE	48
MINIMI:	
14.1. Liikenneselvitys	48
14.2. Ajoneuvojen energiankulutus ja huolto	48
14.3. Ympäristöominaisuudet hankinnoissa	49
14.4. Polttoaineen valinta	49
PISTEET:	
14.5. Taloudellisen ajotavan koulutus	49
14.6. Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset	49
14.7. Kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen edistäminen	49
14.8. Toimintojen logistiikan kehittäminen	49
14.9. Vähäpäästöiset kulkuneuvot	49
14.10. Muut toimenpiteet	49
14.11. Tavoitteet vuosille 2014–2018	50
LÄHTEET	51

LIITTEET:

Liite 1: Tarkistustaulukko, Sievin seurakunta

Liite 2: Jättemääräraportti vuodelta 2013

Liite 3: Veden kulutustiedot

Liite 4: Sähkön kulutustiedot

Liite 5: Hakelämmön kulutustiedot

LUKIJALLE

Tämä Sievin seurakunnan ympäristöohjelma vuosille 2014-2018 on laadittu Kirkon ympäristödiplomin ensimmäistä hakua varten. Se noudattaa Kirkon ympäristödiplomin käsikirjan 2012 rakennetta, joten ohjelmaan kirjattujen selvitysten ja suunnitelmien vertaaminen ympäristödiplomin vaatimukseen on helppoa. Lisäksi jokaiseen lukuun on lisätty otsake ”Tavoitteet vuosille 2014-2018”. Sen alla ovat tavoitteet taulukkomuodossa. Taulukkoja voi käyttää seurantatyökaluna tulevalla diplomikaudella, sillä niihin on merkitty kunkin tavoitteen vastuhenkilöt, tavoiteaikataulu, sekä lisätty sarake seurantamerkintöjä varten.

Oma-arvioinnin lisäksi diplomikauden puolivälissä 2016-2017 järjestetään väliauditointi yhteistyössä Ylivieskan seurakunnan kanssa. Seurakuntien työalat tapaavat tuolloin toisensa, käyvät läpi vastavuoroisesti diplomikauden tavoitteiden toteutumista, sekä voivat jakaa hyviä käytänteitä keskenään.

Ympäristöohjelman avulla seurakunta tunnistaa toimintojensa ympäristövaikutukset ja paneutuu ympäristöasioiden hoitoon. Sievin seurakunta, niin työntekijät kuin luottamushenkilötkin, sitoutuvat tämän tavoitteellisen ympäristöohjelmaan käytännön toteutukseen. Samalla edistetään myös seurakuntalaisten ympäristötietoutta ja ympäristömyönteistä käyttäytymistä.

Anu Ainasoja
Ylivieskassa 28.8.2014

1. KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI

Kirkon ympäristödiplomi on vapaaehtoinen järjestelmä, jonka avulla seurakunta voi jatkuvasti parantaa ympäristöasioiden hoidon tasoa, mutta myös muutoin tehostaa toimintaansa. Kirkon ympäristödiplomien rakenne mukailee kansainvälisten ympäristöjärjestelmien (ISO 14 001 ja EMAS) rakennetta, mutta sen vaatimukset on sovellettu seurakuntien olosuhteisiin. Saadakseen ympäristödiplomien on seurakunnan täytettävä kirkon ympäristödiplomien käsikirjassa määritellyt minimikriteerit. Minimivaatimusten lisäksi seurakunnan on kerättävä vähintään 100 vapaavalintaista pistettä, joista annetaan esimerkkejä Kirkon ympäristödiplomien käsikirjan uusimmasta versiosta vuodelta 2012.

Kirkon ympäristödiplomissa:

- seurakunnan päättävät elimet sitoutuvat ympäristötyöhön
- tunnetaan oman toiminnan ympäristövaikutukset
- määritetään selkeät vastuut ja valtuudet
- asetetaan tavoite: ympäristön tilan jatkuva parantaminen
- toimintaa valvotaan luotettavasti
- varaudutaan riskeihin

Sievin seurakunta päätti kirkon ympäristödiplomien hakemisesta helmikuussa 2013 tehdyssä piispantarkastuksessa. Maaliskuussa 2014 valittiin kaikki seurakunnan työntekijät ympäristötyöryhmään. Ympäristötyöryhmän koollekutsujaksi ja puheenjohtajaksi valittiin kirkkoherra Anita Leppälä. Ympäristökatselmus tehtiin ja ympäristöohjelma laadittiin touko-elokuussa vuonna 2014.

2. YMPÄRISTÖDIPLOMIN TEOLOGIAA

Ympäristöongelmia ei voi pitää pelkästään teknisinä kysymyksinä, vaan pohjimmiltaan ne kuvaavat ihmisen suhdetta Jumalaan ja luomakuntaan. Sanotaan, että ihmisen moraalinen ja hengellinen häiriötila on ympäristöongelmien taustalla. Kirkon ympäristödiplomien hengelliset lähtökohdat ovat **kiitollisuus, kunnioitus ja kohtuus**. Ympäristödiplomien teologiasta kerrotaan tarkemmin Kirkon ympäristödiplomien käsikirjassa 2012 sivuilla 14-16.

3. YMPÄRISTÖDIPLOMIN HAKUPROSESSI JA JÄRJESTELMÄN LAADINTA

Minimi	Pisteet
3.1. Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä	3.11. Tehtäväalueiden ympäristövastaavat, 1-5 pistettä
3.2. Sisäinen ympäristökatselmus	3.12. Lisäkoulutus, 1-5 pistettä
3.3. Ympäristöohjelma	3.13. Viestintä, 1-5 pistettä
3.4. Seuranta	3.14. Oma väliauditointi, 2-10 pistettä
3.5. Johdon sitoutuminen	3.15. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä
3.6. Ympäristövastaavan ja –työryhmän nimeäminen	
3.7. Henkilöstön koulutus	
3.8. Pisteet ja tarkistustaulukko	
3.9. Auditointi	
3.10. Diplomien uusiminen	

MINIMI:

3.1. Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä

Sievin seurakunnassa päätettiin maaliskuussa 2014, että ympäristödiplomia valmistelevaan työryhmään kuuluvat kaikki työntekijät, sekä luottamushenkilöistä Jukka Poikkimäki. Ympäristökatselmuksen ja –ohjelman tekoon valittiin opiskelija Anu Ainasoja Jyväskylän yliopistosta.

3.2. Sisäinen ympäristökatselmus

Sisäinen ympäristökatselmus tehtiin Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012:n pohjalta kesäkuussa 2014 ja kartoitettiin seurakunnan koko toiminnan ympäristövaikutukset. Samalla tutustuttiin myös Kirkon ilmastolaskurin käyttöön. Katselmuksia toteutettiin haastattelemalla työntekijöitä ja työalojen vastuuhenkilöitä heidän työpisteisiinsä tutustuen. Katselmuksista vastasi Anu Ainasoja.

3.3. Ympäristöohjelma

Ympäristökatselmuksien pohjalta laadittiin vuosille 2014-2018 ympäristöohjelma, jossa asetettiin konkreettiset ympäristötavoitteet työalojen tavoitteiden pohjalta. Ympäristötavoitteet aikataulutettiin ja asetettiin vastuuhenkilöt. Ympäristöohjelman kirjoitti Anu Ainasoja kesän 2014 aikana. Lisätietolähteenä käytettiin Johanna Kiviniemen vuonna 2010 kirjoittamaa opinnäytetyötä ”Sievin seurakunnan ympäristökatselmus”, jossa ympäristöasioita oli selvitelty pääasiassa jätehuollon osalta.

3.4. Seuranta

Arviointisuunnitelma, joka esitetään kirkkoneuvoston hyväksyttäväksi:

Ympäristödiplomitavoitteet, sekä niiden seurantaraportointi sisällytetään *seurakunnan normaaliin toiminnan suunnittelukäytäntöön*. Käytännössä kaikki seurakunnan näkyvät ympäristömyönteiset teot ovat ympäristökasvatusta. Diplomiin liittyviä tavoitteita on kuitenkin periaatteessa kahdenlaisia. Ensiksi on Ympäristöohjelmaan kirjatut ja aikataulutetut tavoitteet. Tarkoitus on, että työalat suunnittelevat tarkemman toteutusaikataulun kullekin tavoitteelle vuosittaisen toiminnansuunnittelun yhteydessä. Toiseksi ovat Ekotapahtumien vuosikellon (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 47) mukaan vuosittain asetettavat ympäristökasvatustavoitteet. Ainakin niiden työalojen, joista on kerrottu luvussa 5.3., olisi huomioitava erityisesti näitä tavoitteita, sillä niillä työaloilla ympäristödiplomi ilmentyy pääasiassa ympäristökasvatuksessa. Ympäristövastaava varahenkilönsä kanssa varmistavat, että ympäristötavoitteet tulee huomioitua. Vuosittaiseen toimintakertomukseen kirjataan vastaavasti asetettujen ympäristötavoitteiden toteutuminen. Toimintakertomukseen liitetään lisäksi tiedot seurakunnan hiilijalanjäljen kehityksestä, sekä energiankulutusraportit.

Ympäristötyöryhmä kokoontuu diplomikaudella *seurantapalaveriin* vähintään kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä, ympäristötoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi. Ympäristöasioiden huomiointi toimintasuunnitelmissa ja -kertomuksissa tulee siten ajankohtaisesti varmistettua. Samalla voidaan huomioida ne toteutuneet ympäristötoimenpiteet, joita ympäristöohjelmassa ei ole mainittu.

Diplomikauden puolivälissä 2016-2017 järjestetään yhteistyössä Ylivieskan seurakunnan kanssa *väliauditointi*. Se tapahtuu työaloittain, vertaisarviointina. Seurakuntien työalat tapaavat tuolloin toisiaan, käyvät läpi vastavuoroisesti diplomikauden tavoitteiden toteutumista, sekä voivat jakaa hyviä käytänteitä keskenään. Merkinnät tavoitteiden toteutumisesta tehdään kunkin luvun lopussa olevaan taulukkoon ”Tavoitteet vuosille 2014–2018”, arviointisarakkeeseen. Työalat sopivat vertaisarvioinnin itseohjautuvasti.

Se, että jokainen työntekijä kuuluu ympäristötyöryhmään on osallisuutta ja osallistumista vahvistava tekijä. Lisäksi on tärkeää ympäristöjärjestelmätöiden jatkuvuuden varmistamiseksi valita seurakunnan ympäristövastaava ja tälle varahenkilö. Valitut ympäristövastaavat (Piia Kallio ja Satu Heinonen) myös varmistavat, että kaikki työalat auditoidaan. Ympäristövastaavan estyessä (määräaikaisesti tai pysyvästi) valitaan sijainen tai uusi ympäristövastaava.

3.5. Johdon sitoutuminen

Ympäristöjärjestelmän peruseriaatteisiin kuuluu, että niin yhteisön johto kuin työntekijätkin sitoutuvat ympäristötavoitteisiin. Kirkkoneuvosto sitoutuu ympäristötavoitteisiin hyväksyessään ympäristöohjelman vuosille 2014-2018. Kun kirkkoneuvosto on hyväksynyt ympäristöohjelman, se lähetetään tiedoksi kirkkovaltuustolle ja johtokunnille. Sievin seurakunnan johdon ja luottamushenkilöiden edustus on sitoutettu myös käytännön ympäristödiplomityöhön Ympäristötyöryhmän jäsenenä.

3.6. Ympäristövastaavan ja -työryhmän nimittäminen

Sievin seurakunnan ympäristötyöryhmään valittiin koko työryhmä (3/2014), sekä luottamushenkilöiden edustajiksi Jukka Poikkimäki. Kirkkoherra Anita Leppälä on toiminut ryhmän kokoonkutsujana ja puheenjohtajana. Elokuussa 2014 valittiin Sievin seurakunnan ympäristövastaavaksi Piia Kallio ja varahenkilöksi Satu Heinonen.

Seurakunnan ympäristövastaavan tehtävistä on kerrottu esimerkiksi Kirkon ympäristödiplomien käsikirja 2012:ssa sivulla 26.

3.7. Henkilöstön koulutus

Seurakunnan ympäristövastaava, sekä työalojen vastaavat huolehtivat, että työntekijät tuntevat ympäristöjärjestelmän ja sen periaatteet, sekä tunnistavat oman toimintansa keskeiset ympäristövaikutukset ja toimintaa koskevat ympäristösäädökset. Tämän Ympäristöohjelman tavoitteet on asetettu yhdessä työryhmien kanssa. Siten jokainen työntekijä on niistä tietoinen ja voi omalta osaltaan edistää niiden toteutumista Tiedotus ympäristöasioista tapahtuu seurakunnan tavanomaisen tiedotuksen tapaan esimerkiksi henkilöstökokouksissa, sähköpostilla, seurakunnan kotisivulla, sosiaalisessa mediassa ja paikallislehdissä.

Seurakunnan ympäristövastaavat osallistuvat tarjolla oleviin ympäristöalan koulutuksiin. Lisäksi suositellaan osallistumista valtakunnallisiin ja hiippakunnallisiin neuvottelupäiviin, rovastikunnan tarjoamaan ympäristökoulutukseen, sekä lähiseurakuntien ympäristövastaavien kokoontumisiin. Ympäristövastaava tiedottaa koulutuksista koko henkilökunnalle.

Kiinteistöhoito-, puhdistuspalvelu- ja ruokapalvelualalle on kehitetty mm. Suomen ympäristöopisto SYKLI:n toimesta Ympäristöpassikoulutus. Sievin seurakunnan kyseisten työalojen koko henkilöstö suorittaa Ympäristöpassin tulevan diplomikauden aikana.

3.8. Pisteet ja tarkistustaulukko

Ympäristödiplomin saadakseen seurakunnan on täytettävä kaikille seurakunnille yhtenäiset minimikriteerit. Sen lisäksi seurakunnan on hankittava vielä vähintään 100 vapaavalintaista lisäpistettä. Pisteet ja niiden perustelut on merkitty **Tarkistustaulukkoon (liite 1)**. Taulukoinnin tarkoituksena on, että auditoinnin aikana hiippakunnan määräämät auditoijat käyvät seurakunnan arvioimat pisteet läpi ja antavat sen jälkeen oman pisteytyksensä. Tämän pisteytyksen pohjalta myönnetään ympäristödiplomi. Lisäksi Tarkistustaulukkoa käytetään työkaluna kun arvioidaan ympäristötavoitteiden toteutumista diplomikauden edetessä, erityisesti väliauditoinnissa.

3.9. Auditointi

Kun kirkkoneuvosto on hyväksynyt Ympäristöohjelman, jossa täyttyvät vaaditut pistemäärät, pyytää seurakunta ympäristöjärjestelmän auditointia hiippakunnan tuomiokapitulilta. Auditointi on puolueeton, kuten muissakin ympäristöjärjestelmissä. Auditointia on oltava yhteydessä noin kuukautta ennen auditointia. Seurakunnan ympäristövastaava toimii auditoinnin isäntänä tai emäntänä.

Auditointilausunnon sisältävä raportti liitetään sittemmin tuomiokapituliin toimitettavaan ympäristödiplomihakemukseen.

3.10. Diplomin uusiminen

Sievin seurakunta hakee nyt ympäristödiplomia vuosille 2014-2018. Diplomikauden lähestyessä loppuaan haetaan uusintadiplomia. Ympäristötyöryhmä seurakunnan ympäristövastaavan johdolla huolehtii, että uusimisprosessi käynnistyy ajoissa. Diplomikauden puolivälissä 2016-2017 tehtävä väliauditointi ja siitä tehdyt kirjaukset helpottavat diplomin uusintahakua. Väliauditoinnista saa pisteitä diplomia uusittaessa.

PISTEET:

3.11. Tehtäväalueiden ympäristövastaavat

Ympäristödiplomia valmistelemaan työryhmään valittiin koko seurakunnan henkilöstö (3/2014). Kukin työntekijä on siten oman työalansa ympäristövastuuhenkilö. Toiminnan ja talouden lisäksi talousjohtaja Pentti Haikola vastaa alueista: ”Energia ja rakentaminen”, ”Metsät”, sekä ”Liikenne”.

3.12. Lisäkoulutus

Ympäristöjärjestelmästä tiedottaminen ja ensimmäiset koulutustapahtumat kuuluvat järjestelmän minimikriteereihin (esim. 8/2014, kehittämispäivissä Rokualla seurakunnan työntekijöiden yhteinen työskentely ympäristöjärjestelmän käytäntöön otosta). Kasvatustyöhön, siivoustyöhön, ruuanvalmistukseen ja metsänhoitoon liittyvistä ympäristökoulutuksista annetaan pisteet ko. lukujen yhteydessä.

3.13. Viestintä

Kukin työala vastaa omien ympäristöasioidensa tiedottamisesta, sekä saattaa asiat seurakunnan kotisivujen ja paikallislehden tiedotusta hoitavalle Anita Leppälälle tai seurakunnan Facebookin

ylläpitäjille Piia Kalliolle ja Satu Heinoselle. Lisäksi energiavastaava (Jukka Pekka Haikola) ja jätevästävastävät (Aila Kalliokoski ja Ulla-Maija Välikangas) huolehtivat vastuualueidensa tiedotuksesta.

Ympäristödiplomiin liittyvä tiedotus toteutetaan seurakunnan normaalien tiedotuskanavien kautta. Toiminnasta tiedotetaan paikallislehti Sieviläisessä. Seurakunnan työntekijät kirjoittavat lisäksi siihen Sanan äärellä kolumnipalstaa. Ajankohtaisia uutisia ja tapahtumia julkaistaan seurakunnan kotisivulla, Uutiset-palstalla, sekä Facebookissa.

Edellä mainituissa kanavissa on tärkeää tiedottaa ympäristödiplomin hakemisesta, ainakin auditoinnista ja diplomin myöntämisestä. Tarkempaa tiedotussuunnitelmaa laaditaan syksyllä 2014. Lisäksi seurakunnan kotisivulle laitetaan Kirkon ympäristödiplomin banneri, sekä linkki ideaatikkoon, johon jokainen sivuilla kävijä voi jättää ympäristöaiheisia vinkkejä. Toteutuneet ideat kirjataan, sillä diplomin uusintahaussa niistä saa pisteitä.

Viestintää tapahtuu myös sidosryhmien kanssa. Kirkkoherra esimerkiksi ottaa viimeistään diplomin myöntämisen jälkeen suoraan yhteyttä paikalliseen hautaus toimistoon, sekä haastaa sitä ympäristödiplomin nimissä ekologisten vaihtoehtojen tarjoamiseen (kukkalaitteet, kynttilät, arkut, uurnat).

Ympäristöjärjestelmästä ja ympäristödiplomista tiedotetaan myös työntekijäkokouksissa ja muissa tilaisuuksissa, joissa se on luontevaa.

3.14. Oma väliauditointi

Diplomikauden puolivälissä 2016-2017 järjestetään yhteistyössä Ylivieskan seurakunnan kanssa väliauditointi. Se tapahtuu työaloittain, vertaisarviointina. Seurakuntien työalat tapaavat tuolloin toisensa, käyvät läpi vastavuoroisesti diplomikauden tavoitteiden toteutumista, sekä voivat jakaa hyviä käytänteitä keskenään. Työalat sopivat vertaisarvioinnin itseohjautuvasti. Ympäristötyöryhmä seurakunnan ympäristövastaavan johdolla varmistaa, että kaikki työalat tulee auditoitua. Toteutuneesta väliauditoinnista saa pisteitä diplomin uusintahaussa.

3.15. Muut toimenpiteet

3.16. Tavoitteet vuosille 2014-2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)	Seuranta
Ympäristödiplomityö vakiintuu ja kohtaa normaalin toiminnan-suunnittelun.	Toimintasuunnitelma, toimintakertomukset (+raportit 3.4.). - ympäristö- kasvatus- tavoitteet Väliauditointi Ylivieskan seurakunnan kanssa. Diplomin uusiminen.	2014- 2016-2017 2018	Työalat, ympäristövastaava Työalat, ympäristövastaava Ympäristötyöryhmä, ympäristövastaava.	
Ympäristötyöryhmän toiminta vakiintuu.	Seurantapalaveri 2 x vuodessa.	2014-	Ympäristövastaava, ympäristötyöryhmä	
Valitaan ympäristövastaava ja tälle varahenkilö.	Valinta henkilökunnan keskuudesta (Piia Kallio, Satu Heinonen).	8/2014	Ympäristötyöryhmä.	8/2014
Osallistutaan ympäristöaiheiseen koulutukseen.	esim. Rovastikunnan tarjoama ympäristökoulutus. Ympäristöpassi (siivous-, keittiö- ja kiinteistöala) Tiedotus koulutuksista.	2014-2018 2014-2018	Pentti Haikola, työalat, ympäristövastaava. Työalat, ympäristövastaava. Ympäristövastaava, Pentti Haikola	
Ympäristöasioista tiedotetaan.	Laaditaan tiedotus-suunnitelma diplomi-asioista. - kotisivut - Facebook - Sieviläinen - työntekijäkokoukset - muu, mitä? - kts. 3.13. Idealaatikko kotisivuille. - toteutuneiden ideoiden kirjaus Viestintä sidosryhmille.	8-9/2014 2014-2018	Anita Leppälä, Piia Kallio, Satu Heinonen. Työalat. Kirkkoherra (kukkakaupan haastaminen).	

4. TOIMINTA JA TALOUS

Minimi	Pisteet
4.1. Toiminta- ja taloussuunnitelma	4.5. Vastuulliset sijoitusrahastot, 1-5 pistettä
4.2. Hankinnat	4.6. Lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan myönnettyjen varojen osuus verotuloista, 5-10 pistettä
4.3. Vastuullinen sijoittaminen	4.7. Ympäristömerkityt tuotteet, 2-10 pistettä
4.4. Hiililaskuri	4.8. Ympäristöindikaattorit, 2-6 pistettä
	4.9. Hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelma ja kompensointi, 1-20 pistettä
	4.10. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

4.1. Toiminta- ja taloussuunnitelma

Ympäristöasiat sisällytetään seurakunnan toiminta- ja taloussuunnitteluun osaksi muuta toimintaa. Diplomikauden tavoitteet on kerätty aikatauluineen ja vastuuhenkilöineen tähän ohjelmaan, otsakkeiden ”**Tavoitteet kaudelle 2014–2018**” alle. Ohjelma kannattaa siis pitää esillä toimintasuunnittelupäivinä, sekä väliauditoinnissa. Erityisesti ympäristökasvatustavoitteet asetetaan vuosittain toiminnan suunnittelun yhteydessä Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012 sivu 47 vuosikelloa hyödyntäen. Asetettujen ympäristötavoitteiden toteutumista arvioidaan vuosittain toimintakertomuksissa. Työalat ja jokainen työntekijä erikseen on vastuussa ympäristötavoitteiden huomioinnista. Ympäristötyöryhmä ympäristövastaavan johdolla seuraa edellä mainitun suunnitelman toteutumista.

4.2. Hankinnat

Seurakuntien hankinnoissa noudatetaan julkisista hankinnoista annettua lakia ja muuta hankintalainsäädäntöä. Nykyinen Hankintalaki ja -asetus tulivat voimaan vuonna 2007. Merkittäviä muutoksia siihen tehtiin vuonna 2010, jolloin mm. hankintaohjeistus tuli mahdolliseksi. Lisäksi myöhemmin on säädetty pieniä muutoksia hankinnoista ja kilpailutuksesta. Nyt odotetaan EU:n uuden hankintadirektiivin saattamista lainsäädäntöön, joka tapahtunee vuoden 2015 aikana. Se tehnee ympäristöasioiden huomioimisen hankinnoissa entistä helpommaksi.

Ympäristömyönteiset hankintaohjeet Sievin seurakuntaan laaditaan alkavalla diplomikaudella. Myös ostopalveluna hankittavien tuotteiden ja palveluiden ympäristölaatu pyritään varmistamaan. Hankintaohjeisiin sisällytetään esimerkiksi seuraavia kriteerejä:

- pohdinta tavaran tai palvelun tarpeellisuudesta, hankintojen vähentäminen
- vaihtoehtojen ympäristövaikutusten kartoittaminen
- kuljetuksesta aiheutuvien haittojen vähentäminen (kuljetuksen ympäristöystävällisyys, toimitusnopeus)
- pakkausjätteiden vähentäminen
- vaarallisia jätteitä sisältävien tuotteiden välttäminen
- ympäristömerkkien suosiminen
- sosiaalisesti kestävä kehitys hankinnoissa

Ympäristölaatu huomioidaan myös ostopalvelujen osalta.

Sievin seurakunnassa työalan vastaava kysyy tarjoukset, joita vertaillaan yhdessä taloushallinnon kanssa. Käytännössä tuotteen hinta-laatusuhde on ollut ensisijainen valintakriteeri ja hankintakäytännöt ovat säästeliäät. Laite- ja konekannan uusimisessa on suosittu energiatehokkaampia tuotteita. Ympäristökriteerit on huomioitu riippumatta siitä, onko kilpailutusraja alittunut. Ympäristömerkittyjä tuotteita on käytössä jo nyt, mutta jatkossa niiden osuutta kasvatetaan. Sosiaalisesti kestävä kehityksen huomiointi hankinnoissa voi toteutua esimerkiksi suosimalla Kirkon ulkomaanavun Toisenlaista lahjaa muistamistapana tai kasvattamalla Reilun kaupan tuotteiden käyttöä.

Ostopalveluista emännän ja siivoustoimen ympäristöasiat kartoitetaan tämän katselmuksen yhteydessä.

4.3. Vastuullinen sijoittaminen

Sievin seurakunnalla ei ole ympäristökatselmuksen ja –ohjelman valmistumisen hetkellä sijoitustoimintaa.

4.4. Hiililaskuri

Sievin seurakunta ottaa käyttöönsä Kirkon ilmastolaskurin <http://sakasti.evl.fi/ymparistodiplomi> vuoden 2014 aikana. Laskuriin syötetään sähkön- ja lämmityksen kulutustiedot, syntyneet jätemäärät, sekä tiedot hankinnoista ja liikenteestä. Raportointi ilmastolaskurin antaman hiilijalanjäljen kehityksestä annetaan vuosittain toimintakertomuksen yhteydessä ja saatetaan siten myös kirkkoneuvoston tietoon.

PISTEET:

4.5. Vastuulliset sijoitusrahastot

Seurakunnalla ei ole sijoitustoimintaa.

4.6. Lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan myönnettyjen varojen osuus verotuloista

Sievin seurakunta noudattaa kirkon virallisia esityksiä lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan myönnettyjen varojen osalta. Vuonna 2012 ja 2013 avustusten määrä verotuloista oli 2%.

4.7. Ympäristömerkityt tuotteet

Sievin seurakunnassa käytetään seuraavia ympäristömerkittyjä tuotteita:

- Joutsenmerkki (kopiopaperi, WC-paperi, käsipyyhepaperi, yleispesuaine, käsipesuneste)
- EU Ecolabel, FSC: kirjekuoret
- Energy Star -merkki (IT-aluekeskuksen kautta tulleet ATK-laitteet, tulostimet)
- tulostinmustepatruunat (palautettavia, uudelleen täytettäviä)

4.8. Ympäristöindikaattorit

Ympäristötavoitteiden toteutumista seurataan seurakunnassa ympäristöindikaattoreilla, jotka ovat:

- Paperin kulutus 10%/vuosi
- Biojätteen kertymä (kaatopaikkajätteen väheneminen)

- Veden kulutus
- Energian kulutus (sähkö, lämmitys)

Tavoitteena on paperin, veden ja energiankulutuksen, sekä kaatopaikkajätteen vähentäminen tehostuneen seurannan avulla, suhteessa käyttöasteeseen. Alla on taulukoitu joitakin konkreettisia keinoja säästöjen tavoittelussa.

Indikaattoreita seurataan kuukausittain ja vuositasolla tehdään vertailua. Energian ja veden kulutustiedot löytyvät laskuista. Biojätteen kertymä kirjataan kompostoinnin yhteydessä. Kopiopaperin kulutusta seurataan kopiokoneen laskurin, sekä paperin hankintatietojen avulla. Muilta osin paperin käytön vähentämisen toteutumista on hankalaa mitata, on tyydyttävä mielikuviin. Kulutustiedot ja jätemäärät syötetään Kirkon ilmastolaskuriin.

Konkreettisia keinoja:

- 1) Kopiopaperin kulutus:
 - asenteet ja säästäväisyys
 - atk:n hyödyntäminen (kannettavat tietokoneet, isot ruudut helpottavat lukemista, videotykit, videoneuvottelut, verkko, verkkoasema tallennuspaikkana, sähköinen arkistointi, sähköinen laskutus, sähköiset kokouskutsut ja asiakirjat, harkinta kirjauksissa, IT-tuen käyttö)
 - virran- ja näytönsäästötoiminto
 - tulostuksen vähentäminen (laskurit, harkinta, fonttikoko, kaksipuolinen tulostus)
 - kestävän käsiohjelman painattaminen jumalanpalveluksiin
 - toimintaryhmät johtokuntien tilalle
 - ylimääräiset tulostuspaperit suttupaperina, muistilappuina
- Muu paperin kulutus:
 - mainospostin kieltäminen
 - leikelyjen kartonkien parempi hyödyntäminen
 - rautakaupan tapettirullat ja –kirjat piirustuspaperina
 - käsipaperin katkaisu saksilla (lapsityö, pienet kädet)
 - kirjastopalvelut
- 2) Veden kulutus
 - säästäväinen käyttö
- 3) Energiankulutus
 - säästäväisyys
 - automatiikka
 - energiatehokas rakentaminen
 - virran- ja näytönsäästö oletusasetuksena (atk)
 - korjaustoimet (esim. ilmanvaihtokoneiston automatiikka)
 - led-lamput
- 4) Biojätteen kertymä (kaatopaikkajätteen väheneminen)
 - huomiointi hankinnoissa ja ruuan valmistuksessa
 - kompostointi
 - ohjeistus

4.9. Hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelma ja kompensointi

Kirkon ilmastolaskuri otetaan käyttöön vuoden 2014 aikana. Kun seurantatietoa hiilijäljen kehityksestä on saatavilla vuonna 2016-2017, laaditaan hiilidioksidipäästöjen aikataulutettu vähentämissuunnitelma.

Seurakunnalla on metsiä, joiden hoito on Kalajoen metsänhoitoyhdistysten Sievin toimiston mukaan kestävällä tasolla. Se kompensoi ymmärrettävästi seurakunnan hiilidioksidipäästöjä, vaikka kirkon ilmastolaskurissa ei vielä huomioida hiilinielujen osuutta. Metsistä tarkemmin luvussa **13**.

4.10. Muut toimenpiteet

4.11. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)	Arviointi
Ympäristöasiat huomioidaan hankinnoissa.	Laaditaan ympäristömyönteiset hankintaohjeet, joissa hankintakriteereiksi valitaan esim. kohdassa 4.2. mainittuja seikkoja. Muita keinoja: Kirkon ulkomaanavun Toisenlainen lahja muistamisissa	2015	Pentti Haikola, taloushallinnon työala, ympäristötyöryhmä Työalat	
Hiilidioksidipäästöjä vähennetään.	Raportointi hiilijalanjäljen kehityksestä vuosittain toimintakertomuksessa. Hiilidioksidipäästöjen aikataulutettu vähentämisen suunnitelma.	2014- 2016-2017	Pentti Haikola, ympäristötyöryhmä Ympäristövastaava, ympäristötyöryhmä.	
Ympäristömerkittyjen tuotteiden käyttöä lisätään.		2014-	Työalat	
Ympäristöindikaattorien (paperi, vesi, energiankulutus, biojättekertymä) tehostunut seuranta ja säästöt.	Seuranta kuukausittain, vertailu vuositasolla suhteessa käyttöasteeseen (Kirkon ilmastolaskuri). -kopiokoneen laskuri, kopiopaperin hankintatiedot - laskutus Säästökeinoja luetteloitu kohtaan 4.8.		Jukka Pekka Haikola, Aila Kalliokoski, Ulla Maija Välikangas, Pentti Haikola. -Kaikki työntekijät. -Pentti Haikola (luottamusmiesten haastaminen paperin säästöön)	

5. YMPÄRISTÖKASVATUS

Minimi	Pisteet
5.1. Seurakunnalla on ympäristökasvatussuunnitelma	5.4. Ympäristöaiheet erityisjumalanpalvelukset, 1-6 pistettä
5.2. Ympäristöasiat sisältyvät seurakunnan jumalanpalveluselämään	5.5. Erilliset ympäristötapahtumat, 1-5 pistettä
5.3. Ympäristöasiat eri toiminnoissa	5.6. Hiljaisuudelle rauhoitetut paikat, 5 pistettä
	5.7. Verkostoyhteistyö, 1-5 pistettä
	5.8. Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmät, 1-5 pistettä
	5.9. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

5.1. Ympäristökasvatussuunnitelma

Ympäristödiplomi edellyttää, että seurakunnassa on laadittu ympäristökasvatussuunnitelma. Ympäristökasvatus tässä tarkoittaa kaikkea sitä toimintaa, jonka avulla seurakunta kannustaa ja johdattaa seurakuntalaisiaan ympäristöystävällisempään ja kohtuullisempaan elämäntapaan. Luonteeltaan se on laaja-alaista ja kaikki ikäryhmät kattavaa, elinikäistä oppimista tukevaa toimintaa, jonka arvopohja perustuu kristilliseen uskoon.

Sievin seurakunnassa ympäristökasvatusta toteutetaan läpäisyperiaatteella; jokainen seurakunnan työntekijä ja luottamushenkilö on ympäristökasvattaja omalla paikallaan. Syksyn 2014 kehittämispäivissä Rokualla on tarkoitus keskittyä ensimmäisen kerran yhdessä pohtimaan ympäristökasvatustavoitteita muiden ympäristötavoitteiden ohessa. Ympäristökasvatustavoitteet asetetaan jatkossa vuodeksi kerrallaan ja kytketään normaaleihin toiminnan suunnittelun käytäntöihin. Jokainen työala vastaa omasta ympäristökasvatussuunnitelmastaan. Ympäristövastaava varahenkilöineen varmistaa, että ympäristökasvatustavoitteet ovat osana toimintasuunnitelmia ja -kertomuksia. Suunnittelun apuvälineenä käytetään Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012 sivulla 47 olevaa vuosikelloa, jota voi täydentää muilla ajankohtaisilla ja hyväksi havaituilla ympäristöteemoilla. Joitakin ympäristökatselmuksessa nousseita ympäristökasvatuksen toteuttamistapoja työaloittain on koottu seuraavien otsakkeiden alle.

5.2. Ympäristöasiat sisältyvät seurakunnan jumalanpalveluselämään

Jumalanpalvelus on lähtökohtaisesti luonteva paikka luomakunnan esillä pitämiseen, onhan luomisen teema keskeistä Raamatussa. Luomakunnan sunnuntain viettäminen Sievin seurakunnassa on vakiintunut vuosittaiseksi käytännöksi. Ympäristöaiheet ovat esillä seurakunnan jumalanpalvelussuunnittelussa ja -elämässä myös muilla tavoin. Näistä tarkemmin kohdassa **5.4.**

5.3. Ympäristöasiat eri työmuodoissa

Ympäristödiplomi edellyttää, että jumalanpalvelusten, rippikoulujen ja koulutyön lisäksi vähintään kolmessa hengellisessä työmuodossa on pohdittu, miten ympäristökasvatus konkreettisesti toteutetaan seuraavalla diplomikaudella. Seuraavaksi esitetään kooste ympäristökatselmuksen aikana tehdystä ympäristökasvatussuunnittelusta työaloittain.

Rippikoulutyö:

Sievin seurakunnan rippileirit ovat kesästä 2014 alkaen ”Vihreitä ripareita”. Järjestelmään liittyminen tapahtui helposti, sillä sen tavoitteet ovat jo aikaisemmillä leireillä pitkälti toteutuneet.

Rippikoulussa on muutoinkin hyvät mahdollisuudet toteuttaa ympäristökasvatusta. Rippikoulusuunnitelman (2001) mukaan ympäristöasioita on käsiteltävä vähintään yhden oppitunnin verran ja se tapahtuu oppitunneilla, hartauksissa, rukouksessa ja lauluissa. Jokaisella Sievin seurakunnan rippileirillä luomis- ja luomakuntateeman yhteydessä toteutetaan iltahartautena ”Nurja luomiskertomus”. Elämyksellinen ympäristöteema syntyy itsestäänkin luonnonkauniilla Louetin leirimajalla, Louet-järven rannalla Neitsytniemessä. Luonnossa oleillaan ja pieniä retkiä tehdään leireillä säännöllisesti. Erityisen herättelevä yksittäinen ympäristökasvatustuokio on jokaisella leirillä toistuva ”Roskan keruu” -kisa, jossa nuoret kilpailevat siitä, kuka löytää ja tuo jätteistään eniten roskaa kävelyreitit varrelta.

Varhaisnuoriso- ja nuorisotyö:

Myös varhaisnuoriso- ja nuorisotyössä on leiritoimintaa. Ympäristökasvatus nivoutuu leireillä luonnossa liikkumisen ja näkyy luontoaiheiden kautta. Nuorisotyöntekijän mukaan myös muu leiritoiminta voisi toimia ”Vihreän riparin” tapaan.

Lisäksi nuorisotyö toteutuu koulutyössä. Koululla päivystetään, keskustellaan nuorten kanssa, sekä pidetään esimerkiksi aamuhartauksia. Ympäristöaiheet ovat esillä erityisesti kevätajan toiminnassa luomisteeman muodossa.

Sievin seurakunnassa varhaisnuoriso- ja nuorisotyön haasteena on se, että sitä tekee vain yksi työntekijä. Myöskään kerho-ohjaajia nuorison joukosta ei ole työntekijän apuna muutoin kuin rippileireillä, joihin isosia on tarjolla paljon. Pyhäkoulutyötä tehdään vain kirjepyhäkouluna, jossa on mukana pieni ryhmä aikuisia vapaaehtoisia. Yhteistyötä on tehty yli työalarajojen, esimerkiksi diakonia- ja lähetystyöntekijät ovat olleet kouluilla yhteisvastuuteemassa ja järjestäneet nuorille rastiratoja temalla ”Veden ja ruuan riittävyys”. Myös lapsityön kanssa on ollut yhteistä toimintaa. Toiveena on, että yhteistyö jatkuisi ja lisääntyisi entisestään.

Lapsityö:

Lapsityössä ympäristökasvatuksen toteuttaminen on erityisen tärkeää yksilön henkilökohtaisen luontosuhteen kehittymisen kannalta. Askartelussa käytetään kierrätys- ja luonnonmateriaaleja. Lapsia opastetaan kerhoissa jätteiden lajitteluun ja välttämään turhia jätteitä. Luontoaiheet, sekä luonnon muutosten ja eläinten havainnointi ovat suosittuja. Kerhojen hartaushetkiä on pidetty kirkon takana olevassa luonnontilaisessa metsikössä. Alttari on kerätty sinne luonnonmateriaaleista ja lasten käsissä olevat kepit ovat vastanneet kirkonkelloja. Erityisesti keväällä luomiskertomusteema tuo toimintaan luonnonsuojelun näkökulmaa, mutta muinakin vuodenaikoina on ollut tapahtumia luontoteemassa (esim. joulupolku). Yhteistyötä lapsityössä tehdään Sievin seurakunnassa yli työalarajojen.

Ympäristökatselmuksen keskustelussa nousi esiin useita ympäristökasvatustavoitteita, joita voi tuoda käytäntöön jatkossa, esimerkiksi:

- jätteiden lajittelun tehostaminen kasvatusmielessä (kierrätys, ruokajätteiden kompostointi Väentuvan pihapiirissä yhteistyössä henkilökunnan taukotilan kanssa)
- perheiden haastaminen jätemäärän vähentämiseen (muoviset mehupullot pillimehujen tilalle, puurot ja kiisselit jugurttien sijaan, kestovaipat)

- kierrätystapahtuma, vaihtopäivä (lelut, vaatteet, kirjat, harrastusvälineet)
- ongintapalkinnot kierrätysleluista (esim. Sievin vapaa-ajan messut)
- elävät kasvit (esim. äitienpäiväkukan tai raiheinän kasvatus, puun/pensaan istutus, kukkasipulit)

Lähetys- ja diakoniatyö:

Sievin seurakunnan diakoniatyössä järjestetään yksilötapaamisia, kerhoja, retkiä ja leirejä, sekä pidetään hartauksia kouluissa, päiväkodeissa, kerhoilla ja leireillä. Lisäksi ollaan mukana kriisityössä. Ohjaaminen järkevään ostokäyttäytymisen ja ruuanlaittotaitojen opettaminen ovat asiakastapaamisten keskeistä ympäristökasvatusta. Ryhmätoimintaan puolestaan nivoutuu luontevasti monipuolinen tiedon jakaminen ja ihmisten herättely ympäristöasioihin. Ryhmäläiset ovat usein ikäihmisiä, eläneet vaikeita aikoja ja tottuneet säästäväisyyteen. Heiltä saadaan usein parhaita ideoita arjen ympäristötekoihin. Toisaalta luontoon liittyvät asiat ovat tavallisia keskustelun aiheita.

Sievin seurakunnalla on oma kirppis-kyläkamari paikallislehti Sieviläisen talossa, josta kerrotaan lisää kohdassa 6.8., sekä 6.13..

Lähetystyön koordinoima lähetyskahvila toimii seurakunnan kesäkahvilassa, entisessä pappilan riihessä. Se on avoinna kesällä juhannuksesta elokuun loppuun torstai-iltaisin kesähartauden ja sunnuntaisin jumalanpalveluksen jälkeen. Tuotot käytetään lähetystyön tukemiseen. Kahvilan yhteydessä on pieni ”Basaari”, myyntipiste, jossa on myyty eettisiä tuotteita. Lähetyskahvilan ruokatarjoilusta kerrotaan kohdassa 9.10..

Lähetys- ja diakoniatyö tekee yhteistyötä myös muiden tahojen kanssa, esim.:

- Suomen lähetysseura:
 - Naisten ja tyttöjen oikeuksia maasai-heimon keskuudessa edistävä työ Tansaniassa
 - Ulkolähetystyö/nimikkolähetit
 - Kauneimmat joululaulut
- Yhteisvastuukeräys
- Kirkon ulkomaanapu
- Petroskoin seurakunta
- Piplia –seura
- Medialähetys Sanansaattajat

Musiikkielämä:

Ympäristökatselmuksessa on haastateltu myös Sievin seurakunnan kanttoria, joka vastaa koko seurakunnan monipuolisesta musiikkielämästä. Ympäristökasvatusta voi hienovaraisesti, mutta vaikuttavalla tavalla toteuttaa esimerkiksi musiikin ja virsien valinnalla, sekä korostaa painotuksilla ja äänikertojen vaihtelulla haluamiaan kohtia. Erityisesti kesäaikaan kiitosvirret, sekä jumalan luomistyöstä kertovat virret ovat paljon käytössä.

Kanttori käy keskusteluja vihkiparien kanssa häättilaisuuden musiikista. Lisäksi noin puolet omaisista haluaa keskustella ennen hautajaisia. Kanttori suhtautuu avoimesti keskusteluun esimerkiksi ekologisista hautausjärjestelyihin liittyvistä asioista (esim. kukkalaitteet). Pitkään seurakunnassa työskennellyt kanttori on tullut seurakuntalaisille tutuksi, joten häneltä saatetaan kysyä neuvoja järjestelyihin myös musiikkiteeman ulkopuolelta.

PISTEET:

5.4. Ympäristöaiheiset erityisjumalanpalvelukset

Luomakunnan sunnuntain lisäksi ympäristöaiheisia erityisjumalanpalveluksia on muitakin Sievin seurakunnassa. Kesätorstaisin järjestetään Kesäillan hartaus, luonnonläheinen ja musiikkipainotteinen tilaisuus. Kylvön siunaaminen järjestetään jos sitä joku viljelijöistä pyytää. Syksyisin kirkossa pidetään sadonkorjuujuhla, jonne kutsutaan ensisijaisesti tuottajia.

Ympäristöasiat ovat esillä saarnoissa kun pyhäpäivän tema antaa aihetta. Näkyvimpiä ajankohtia ovat esimerkiksi juhannus ja koulujen kevätkirjot. Esirukouksissa muistetaan usein ympäristökatastrofialueita.

Luontokirkkoa on suunniteltu tälle syksylle. Keskustelua on käyty sen järjestämisestä seurakunnan metsäalueelle, josta on muodostunut ihmisten kaatopaikka. Kasaan on tuotu jätteitä kodinkoneista lähtien. Tilaisuus olisi toteutuessaan hyvin puhutteleva ja kasvattava.

Erityismessujen toteutumisen esteenä Sievin seurakunnassa on ollut selkeän suunnitteluvastuun puuttuminen. Toivottavasti uusi käytäntö, jossa ympäristökasvatustavoitteet asetetaan syksyllä toiminnan suunnittelun yhteydessä, ratkaisee ongelman. Lisäksi lähemmäksi tilaisuutta olisi hyvä sopia vielä tarkempi yhteinen suunnittelu-aika, etteivät hyvät suunnitelmat jää toteuttamatta.

5.5. Erityiset ympäristötapahtumat

Sievin seurakunta on vuosittain mukana maailmanlaajuisessa ilmastotapahtumassa, WWF:n Earth Hour:issa maaliskuussa. Valaistus sammutetaan kyseisen tunnin ajaksi ja kirkossa järjestetään rukoushetki. Tapahtuma on toteutettu talkoovoimin, ilman suntion apua.

Lisäksi joka toinen vuosi järjestetään kirkon ympäristössä Joulupolku, kynttilöin valaistu reitti, jonka varrella kerrotaan talvisessa luonnossa joulun sanomaa.

5.6. Hiljaisuudelle rauhoitetut paikat

Seuraavan diplomikauden tavoitteena on suunnitella hiljaisuudelle rauhoitettua paikkaa tai polkua, joka tarjoaa osallisuuden mahdollisimman monelle. Kirkon takana on luonnonkaunista metsikköä, jota esimerkiksi lapsityössä on jo käytettykin luontoretkipaikkana. Alue soveltuisi oivallisesti monen työalan tarpeisiin. Selvitetään myös, löytyykö opiskelijoilta (esim. yhteisöpedagogiopiskelijat Centria-ammattikorkeakoulu, Ylivieska) kiinnostunut suunnittelemaan hiljaisuuden paikan opinnäytetyönä. Talkoovoimia rakentamiseen löytynee diakonia- ja lähetyspuolen vapaaehtoisten joukosta.

5.7. Verkostoyhteistyö ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Sievin seurakunta ja sen useat työalat tekevät yhteistyötä esimerkiksi koulujen, kaupungin, 4H:n, jäteyhtiön ja metsänhoitoyhdistyksen kanssa. Vaikka verkostoyhteistyötä on, ei tällä hetkellä ole käynnissä erityisiä, pisteisiin oikeuttavia ympäristötapahtumia tai –kampanjoita, jotka olisivat luonteeltaan vakiintuneita ja säännöllisiä.

Jatkossa yhteistyökumppaneita voisivat olla esimerkiksi:

- Maaseudun sivistysliiton ympäristötietoisuustoimikunta
- Maailmankoulu, varhaiskasvatuksen yhteenliittymä (YK-päivät)

5.8. Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmät

Ympäristöasiat on tarkoitus liittää osaksi Sievin seurakunnan www-sivuja, Kirkon ympäristödiplomin bannerin taakse. Sivulle olisi hyvä laittaa linkki Kirkon ympäristödiplomin sivulle, sekä Facebookin Kirkon ympäristödiplomin ideapankkiin ja Kirkon ympäristödiplomi –ryhmään. Lisäksi seurakunnan kotisivulle olisi hyvä laittaa palautelinkki, jonka kautta jokainen sivuilla käyvä voi lähettää ympäristöaiheista palautetta ja vinkkejä. Ympäristötyöryhmässä pohditaan sitten idean käytäntöön saattamista ja kirjataan toteutuneet ideat. Edellä lueteltujen välillisen vaikuttamisen menetelmien, sekä ideoiden toteuduttua voi saada pisteitä diplomin uusintahaussa.

5.9. Muut toimenpiteet

Sievin seurakunnan työntekijät ovat olleet toteuttamassa muotinäytöstä Sievin messuilla 10.5.2014, sekä muutama vuosi sitten Muttimarkkinoilla. Muotinäytösvaatteet lainattiin seurakunnan kirpputorilta. Malleina oli kaikenikäisiä seurakunnan edustajia. Näytös on saanut niin positiivisen vastaanoton, että sitä aiotaan jatkaa tulevaisuudessakin vastaavissa tapahtumissa.

Yhteisvastuukeräyksen yhteydessä vuonna 2013 järjestettiin perinnepäivä. Hartaushetken lisäksi paikalla esiteltiin perinteisiä ja ympäristöystävällisiä menetelmiä kehuunäytöksen muodossa.

Lisäksi kolmisen vuotta sitten järjestettiin seurakunnassa ympäristöilta, johon kutsuttiin seurakuntalaisia ja jossa oli mukana Biolanin edustaja kertomassa kompostoinnista. Samalla kerrottiin ruokajätteen kompostoinnista, joka oli juuri aloitettu Sievin seurakuntakodilla.

Seurakunnan suoalueen läpi on rakennettu pitkospuilla katettu polku, joka johtaa Pappissaareen. Saaressa on laavu. Lapsille polku on liian pitkä, mutta nuorisolle ja aikuisille se tarjoaa hienon luontokokemuksen.

Tällä hetkellä suunnitellaan myös seuraavia ympäristöaiheisia tapahtumia, joista pisteet voi laskea niiden toteuduttua, diplomin uusintahaussa:

- Hautausmaan käyttöön ja hautauksiin liittyvistä ekologisista vaihtoehtoista (kukkalaitteet, perennat haudoilla, kynttilät, arkut, uurnat...) suunnitellaan teemailtaa, johon seurakuntalaisia kutsutaan. Lisäksi haastetaan mukaan paikallinen kukkakaupparyrittäjä.
- Louetin leirimaja on toiminut aikaisemmin retriittipaikkana, mutta viime vuosina toimintaa ei ole ollut. Nyt markkinoidaan uudestaan tätä mahdollisuutta kapitulin kouluttamille retriitin vetäjille.

5.10. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Ympäristökasvatus toteutuu suunnitellusti.	Toiminnan suunnitteluun ja arviointiin liittäminen. Vuosikello.	2014-	Työalat	
Kaikki varhaisnuoriso- ja nuorisotyön leiritoiminta vihertyy.	”Vihreän riparin” soveltaminen.	2014-2018	Satu Heinonen	
Ympäristöasiat sisältyvät jumalanpalvelus-elämään ja muuhun srk:n toimintaan.	- Luomakunnan sunnuntai vuosittain. -Kesäillan hartaus -Kylvön siunaaminen -Sadonkorjuujuhla -Luontokirkko -Earth hour -Joulupolku	2014-2018	Anita Leppälä, Tapani Kirsilä, Päivi Korkeakangas, työalat.	
Hiljaisuudelle rauhoitetun paikan/ polun suunnittelu ja toteutus.	Suunnittelu opinnäytetyönä? Talkootyö toteutuksessa.	2014-2018	Työalat (ympäristötyöryhmä)	
Välillisen vaikuttamisen keinot otetaan käytäntöön.	Ympäristöasiat: - srk kotisivu (linkit, banneri) - fb	2014	Anita Leppälä, Piia Kallio, Satu Heinonen	
Teemailta hautausmaan käyttöön ja hautauksiin liittyvistä ekologisista vaihtoehdoista.	Mukaan kutsutaan. -seurakuntalaisia -paikallinen kukka-kauppia	2014-2015	Aila Kalliokoski, Ulla-Maija Välikangas.	
Louetin leirimaja retriittipaikaksi.	Markkinointi kapitulin kouluttamille retriitin vetäjille.	2014-2018	Anita Leppälä, Tapani Kirsilä.	

6. JÄTEHUOLTO

Minimi	Pisteet
6.1. Jätehuoltoselvitys	6.8. Hyötyjätteen vapaaehtoinen keräys, 1-8 pistettä
6.2. Jätehuoltosuunnitelma	6.9. Kertakäyttötuotteiden vähentäminen, 1-5 pistettä
6.3. Hyötyjätteiden keräys	6.10. Kaatopaikkajätteen väheneminen, 1-10 pistettä
6.4. Vaaralliset jätteet ja vastuuhenkilön nimeäminen	6.11. Kompostointi, 2-8 pistettä
6.5. Bio- ja puutarhajätteen käsittely	6.12. Hyötyjätepisteet hautausmaalla, 1-3 pistettä
6.6. Kaatopaikkajätteen määrän seuranta	6.13. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä
6.7. Hautakymppitilat ja kukkalaitteet	

MINIMI:

6.1. Jätehuoltoselvitys

Sievin seurakunnan jätevastaaviksi, sekä vaarallisten aineiden vastaavaksi on valittu Aila Kalliokoski ja Ulla-Maija Välikangas 6.6.2014 ympäristötyöryhmän kokouksessa. Seurakunnassa alkaa nyt laajamittainen jätehuollon kehittämistyö, jota jätevastaavat koordinoivat. Aluksi selvitetään Sievin kunnan jätehuoltomääräykset ja seurakunnan toiminnasta nousevat jätehuollon tarpeet. Jätehuoltoselvitystä on tehty myös osana tätä ympäristökatselmusta.

Tällä hetkellä kirkkoherranvirastosta, Väentuvulta ja seurakuntakodilta kerätään seka- ja paperijäte. Lisäksi seurakuntakodin keittiöllä kompostoidaan biojätettä. Pahvit, muovit ja lasit viedään kunnalliseen keräyspisteeseen. Keväisin ja syksyisin, kun puutarhajätettä syntyy enemmän, maatuva jäte kerätään siirtolavoille, jotka yrittäjä vie pois. Muulloin puutarhajätteet joutuvat sekajätteisiin. Louetin leirimajalla kerätään vain sekajäte. Jätevedet menevät kunnalliseen viemäriin lukuun ottamatta Louetin leirimajaa, jossa on umpikaivo, sekä Väentupaa ja kirkkoherranvirastoa, joissa on rasva- ja sakokaivo. Ongelmana on, että seurakunnan tiloihin ja alueelle kertyy sinne kuulumattomia, yksityishenkilöiden jätteitä, kuten kodinkoneita. Myös ulkopuolista kotijätettä tuodaan seurakunnan astioihin.

Hautausmailla on sekajätteille isot siirtolava-roska-astiat, hautausmaan sisällä pienet n. 250 l astiat ja porteilla 600 litran astiat. Louetin leirimajalla sekajäteastia tyhjenetään jopa viikoittain leirien aikana, muina aikoina ei tyhjennystä tai vain tarvittaessa. Jätteenkuljetuksesta vastaa nykyisin Vestia.

Sievin seurakunnan jätemäärien kehitystä seuraa talouspäällikkö Pentti Haikola. Seurakunnan jätemääräraportti vuodelta 2013 on ympäristöohjelman liitteenä. (liite 2) Siitä selviävät jätemäärät ja niistä aiheutuneet kustannukset. Jatkossa myös jätevastaavat, Aila Kalliokoski ja Ulla-Maija Välikangas tekevät käytännön seurantaa.

6.2. Jätehuoltosuunnitelma

Jätehuoltoselvityksen pohjalta laaditaan Sievin seurakuntaan kirjallinen jätehuoltosuunnitelma diplomikauden 2014-2018 aikana. Suunnitelmaa merkittävien jätejakeiden osalta on kirjattu myös tähän ympäristöohjelmaan, seuraavien otsakkeiden alle.

Tienpuolen hautausmaan pienet roskasäiliöt ovat nykyisellään hankalat, sillä niiden sisältö joudutaan siirtämään kottikärryillä isoihin säiliöihin. Jäteastioiden sijoitusta mietitään uudelleen.

Lisäksi tavoitteena on jätteastioiden tyhjennyksen optimointi. Seurakunnan keittiön, Väentuvan ja Louetin leirimajan, sekä keskustan hautausmaan astioiden tyhjennysväliä voitaneen pitkittää kompostoinnilla. Jätteenkuljetusyritystä voisi lisäksi pyytää ilmoittamaan, jos se joutuu noutamaan puolityhjien astioiden sisältöä.

Jätteen keräys suunnitellaan kunnallisten jätehuoltomääräysten ja seurakunnan tarpeiden mukaan. Ainakin hautausmaille olisi hyvä sijoittaa lasin- ja metallinkeräys sekajätteen lisäksi. Lisäksi hautausmailta olisi hyvä kerätä biojäte läpi vuoden. Puutarhajätteen kompostoinnista lisää kohdassa **6.5.** ja **6.11.** Myös vaarallisten jätteiden keruuta ja säilytystä parannetaan. Niille olisi oltava tiivispohjainen, katettu ja lukittu tila välivarastointia varten. On syytä myös päättää, laitetaanko hautausmaille keräysastia, johon patterit ja led-kynttilät voi laittaa. Tämä siksi, että patterikäyttöiset led-tuikut lisääntyvät haudoilla. Myös jätekatosten rakentamista on harkittava. Jätehuollon muutostöiden yhteydessä järjestetään myös selkeä opastus. Säiliöiden etupuolelle liimataan lajitteluohjeet. Lisäksi työntekijöille ja seurakunnan tilojen muille käyttäjille informoidaan muutoksista. Seurakuntamestarit ja muut hautausmailla työskentelevät korjaavat mahdolliset lajitteluvirheet hautausmaalla.

6.3. Hyötyjätteiden keräys

Seurakunnan toiminnasta syntyvät lasi-, metalli- ja pahvijäte on viety kunnalliseen keräyspisteeseen. Sievin kunnan jätehuoltomääräyksissä on annettu ohjeet siitä, missä vaiheessa olisi laitettava oma keräyspiste:

- pahvi yli 50 kg/kk
- metalli yli 200 kg /v
- keräyslasi yli 200 kg/v

Mikäli edellä mainitut määrät ylittyvät on seurakunnan järjestettävä omat keräysastiat.

6.4. Vaaralliset jätteet ja vastuuhenkilön nimeäminen

Sievin seurakunnan vaarallisten jätteiden vastuuhenkilö Ulla-Maija Välikangas suunnittelee yhdessä Aila Kalliokosken kanssa myös vaarallisten jätteiden keräyksen. Aikaisemmin sitä ei ole ollut, vaan jätteet ovat odottaneet pois vientiä työalojen varastoissa ja komeroissa. Säilytyspaikaksi voisi sopia pannuhuoneen yhteydessä oleva varasto. Se on lämmin, lukollinen sisävarasto, mutta siellä säilytetään muutakin tavaraa.

6.5. Bio- ja puutarhajätteen käsittely

Puutarhajätteitä (oksat, ruoho, haravointijäte) varten hautausmaalla on ruuhka-aikoina keväisin ja syksyisin siirtolava, jonka yrittäjä vie pois. Muina aikoina hautausmaan puutarhajätteet laitetaan isokokoiseen sekajäteastiaan. Seurakunnalla ei siis ole omaa puutarhajätekompostia, mutta siitä on keskusteltu.

Seurakuntakodilla kompostoidaan keittiöstä syntyvä ruokajäte. Nykyinen astia on 250 l suuruinen, Biolanin pienin kompostori. Seosaineena käytetään kuoriketta. Komposti jäätyy talvella ja täyttyy niin, että ruokajätettä joudutaan laittamaan sekajätteisiin. Myös muina aikoina ruuantähteitä joutuu sekajätteisiin riippuen tilaisuuksien määrästä. Kompostiherätettä ei ole käytetty.

Kohdassa **6.11.** on kerrottu kompostoinnin kehittämissuunnitelmista.

6.6. Kaatopaikkajätteen määrän seuranta

Kirkon ilmastolaskuri otetaan käyttöön vuonna 2014 Sievin seurakunnassa. Jätevastaavat Aila Kalliokoski ja Ulla-Maija Välikangas syöttävät syntyneet jätemäärät laskuriin. Tarvittavat tiedot saa Vestian toimittamasta jätemääräraportista. Ilmastolaskurin avulla voidaan seurata seurakunnan hiilijalanjälkeä laajemminkin.

6.7. Hautakynntilät ja kukkalaitteet

Ekologisista valinnoista liittyen hautausmaihin (kynntilät, arkut, kukkalaitteet) keskustellaan aktiivisesti työntekijöiden keskuudessa. Olennainen tekijä ekologisuustavoitteen toteutumisessa on paikkakunnan kukkakauppa- ja hautaustoimistoyrittäjä. Hänen haastamista mukaan ympäristötalkoisiin ympäristöystävällisten vaihtoehtojen osalta suunnitellaan. Kirkkoherra on luvannut ottaa suoraan yhteyttä yrittäjään. Lisäksi yrittäjä voidaan kutsua Teemailtaan, josta on keskusteltu (katso kohdasta **5.9.**).

Seurakunnan jätehuollon kehittämistoimilla voidaan vähennetään esimerkiksi kynntilöihin liittyviä ympäristöhaittoja. Kynntilän lasiosille järjestetään lasinkeräys. Muovisen kynntilät sen sijaan voi jatkossakin laittaa sekajätteeseen, sillä ne menevät Ylivieskan jätekeskuksen kautta Westenergy Oy:n Mustasaaren jätteenpolttolaitokselle, jossa polton aikana syntyvästä höyrystä tehdään sähköä ja energiaa. Jos kukkalaite on rakennettu maatuvalle pohjalle, eikä siinä ole käytetty rautalankaa, voi sen laittaa kokonaan puutarhajätteisiin. Kukkalaitteiden purkuun tuskin Sievin seurakunnassa on aikaa.

PISTEET:

6.8. Hyötyjätteiden vapaaehtoinen keräys

Hyötyjätteiden keräys on Sievin seurakunnassa tällä hetkellä kunnan jätehuoltomääräyksiä paremmalla tasolla biojätteen kompostoinnin osalta. Seurakuntakodin keittiöllä kompostoidaan suuri osa ruokajätteestä.

Seurakuntakodin keittiöllä kerätään lisäksi muovirasioita säilytysastioiksi.

Sievin seurakunnalla on oma kirppis-kyläkamari paikallislehti Sieviläisen talossa, joka on avoinna ti-la klo 10-14. Vapaaehtoiset (noin 30 henkeä) pyörittävät kirpputoria lähetystyöntekijän koordinoimana. Myytävät tuotteet saadaan lahjoituksina, jotka noudetaan tarvittaessa myös kotoa. Kirpputoritoiminta Sievin seurakunnassa on tavanomaista monilokeroisempaa. Siksi kohdassa **6.13.** on esitetty perustelut lisäpisteiden saamiseksi.

6.9. Kertakäyttötuotteiden vähentäminen

6.10. Kaatopaikkajätteen väheneminen

Muovisten hautakynntilöiden ja muovialustalle koottujen kukkalaitteiden toivotaan vähentyvän diplomikaudella. Keinot siihen on mainittu jo aikaisemmin ympäristöohjelmassa: hautausmaan kävijöiden opastus, sekä paikallisten kukkakauppiaiden haastaminen ekologisten vaihtoehtojen käyttöön ja tarjontaan.

Puutarhajätteiden kompostoinnin kehittäminen vähentää varmasti vähentämään kaatopaikkajätteen määrää. Myös Louetin ja Väentuvan kompostorilla, sekä seurakuntakodin isommalla kompostorilla, kunhan ne hankitaan, on merkittävää vaikutusta siihen.

Kaatopaikkajätteen kääntymisestä laskuun saa pisteitä diplomin uusintahaussa.

6.11. Kompostointi

Seurakuntakodin keittiön 250 litran suuruinen kompostori on liian pieni. Talvisin kompostin jäätyessä, mutta myös muina aikoina kun tilaisuuksia on paljon, täyttyy komposti niin, että ruokaa joudutaan laittamaan sekajätteisiin. Nyt suunnitellaan, että keittiölle hankittaisiin isompi kompostori (esim. Biolan pikakompostori 550 <http://www.biolan.fi/suomi/kompostorit>) joka soveltuu paremmin laitostyttöön. Kuivikeaineena voi käyttää esimerkiksi Biolanin komposti- ja huussikuiviketta. Nykyisen keittiön kompostorin voisi viedä kirkkoherranvirastolle, jonka taukokuoneessa henkilökunta ruokailee. Lisäksi samassa pihapiirissä sijaitseva Väentupa ja lapsityön kerhot voisivat käyttää astiaa. Louetin leirimajalla taas isompi kompostori voisi olla tarpeen. Yleisiä ohjeita kompostointiin liittyen löytyy myös Kirkon ympäristödiplomien käsikirjasta sivulta 65.

Hautausmailta tulevan puutarhajätteen kompostointia suunnitellaan. Se vähentäisi myös ostomullan tarvetta. Tienpuolen hautausmaan laajennussuunnitelmassa on ns. joutoalue, joka voisi sopia kompostointialueeksi. Kompostoinnin voisi toteuttaa aumassa tai kasassa tiiviillä pohjalla (vrt. laakasiilo). Komposteja tarvitaan kaksi, joista toinen kypsyy ja toista täytetään. Kompostointia suunnitellaan vielä tarkemmin alkavalla diplomikaudella

Kirkkoherranviraston ja leirimajan ruokajätteen, sekä hautausmaan puutarhajätteen kompostoinnista saa pisteitä niiden toteuduttua diplomien uusintahaussa.

6.12. Hyötyjättepisteet hautausmaalla

Tästä saa pisteitä diplomien uusintahaussa, kun seurakunnan jätehuoltokäytäntöjä on kehitetty.

6.13. Muut toimenpiteet

Kohdassa **6.8.** kerrottiin, että tässä esitetään Sievin seurakunnan kirpputoritoiminnalle lisäpisteitä. Kirpputori on erityisen siisti ja erottuu edukseen muista lähialueen vastaavista paikoista. Myytävä tavara on tarkasti valittua, nykyaikaista ja hyvälaatuista. Ne kunnossa olevat vaatteet, joita ei kelpuuteta kirpputorilla, viedään UFF:n laatikkoon. Lisäksi kirpputorin ulko-oven vieressä on laatikko, josta saa viedä tavaraa veloituksetta. Vasta aivan viimeisenä vaihtoehtona vaateavara laitetaan sekajätteisiin. Paikan korkeasta laadusta kertonee myös palaute, jota seurakunnan työntekijät ovat saaneet kirppismuotinäytöksistään. Katsojat ovat yllättyneitä siitä, kuinka hienot asukokonaisuudet kirpputorin valikoimasta voi löytyäkään. Kirpputorin tuotto ohjataan diakoniatyöhön. Diakoniatöimistö voi toisaalta ohjata asiakkaita myös suoraan paikalle valitsemaan tarvitsemansa kirpputorin valikoimista.

Lähetystyön kesäkahvilan ja kirpputorin muovilusikat on vaihdettu uusiin sekoittimiin. Ympäristöystävällisemmät kertakäyttökupit ovat etsinnässä. Lisäksi em. paikoissa jätpusseina on maatuvia pusseja. Kirpputorin siivousaineista kerrotaan kohdassa 7.5..

6.14. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)	Arviointi
Jätehuoltoa kehitetään.	Jätehuoltoselvitys. Jätehuoltosuunnitelma ja toteutus. - hyötyjätteet - vaaralliset jätteet - hautakynntilät ja kukkalaitteet, vähentämistoimet - ohjeistus Kompostointi: - puutarhajätteet (hautausmaat) - ruokajäte (srk-koti, kh-virasto, Louet) Muuta: - Lähetyskahvilan kupit ekologisempiin	2014 2014-2015 2014-2018 2014-2018	Aila Kalliokoski, Ulla-Maija Vähäkangas. Piia Kallio	
Paikallinen hautausoimisto haastetaan ekologisten vaihtoehtojen osalta.	Keskustelu. Teemailta.	2014 2014-2015	Anita Leppälä Ympäristötyöryhmä	

7. SIIVOUS

Minimi	Pisteet
7.1. Ympäristöselvitys 7.2. Hankintojen ympäristökriteerit	7.3. Henkilökunnan koulutus, 1-5 pistettä 7.4. Haitallisista aineista luopuminen, 1-5 pistettä 7.5. Vaihtoehtoiset tuotteet, 1-5 pistettä 7.6. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

7.1. Ympäristöselvitys

Siivouspalvelut Sievin seurakunta hankkii ostopalveluna. Nykyinen sopimus on kuluvan vuoden loppuun. Siivoojat hoitavat seurakuntakodin, Väentuvan, kirkkoherranviraston, sekä Louetin leirimajan ja seurakuntamestarit kirkon, sekä kappelin siivoustyön.

Siivousaineet hankitaan säästöpakkausina ja tiivisteinä Ylivieskasta, Finntensidiltä. Aineet säilytetään lukkojen takana. Tarvittavat käyttöturvallisuustiedotteet on saatavilla ja henkilökunta osaa hävittää vanhentuneet tuotteet oikein.

Siivousaineista käytössä ovat:

- yleispesuaine (Joutsenmerkitty)
- saniteettipesuaine
- ikkunanpesuaine
- Tolu, fosfaattiton, biologisesti hajoavia tensidejä (leirikeskus, lelujen pesu lapsityössä)
- Katrin käsipesuaine, pumppu (EU kukka, Joutsenmerkki)

Pesulapalvelu ostetaan Kannuksen pesulasta. Sen ympäristövaikutuksista ei ole tietoa tällä hetkellä. Suositeltavaa olisi, että ne selvitetäisiin diplomien uusintahakuun mennessä.

Louetin leirimajalla joudutaan käyttämään muurahaissyöttejä. Nykyisin käytössä oleva valmiste ei ole haitallinen vesieliöille. Emäntä torjuu toisinaan sokeritoukkia seurakuntakodilla permetriinivalmisteella.

Kirpputorin siivouksesta huolehtivat vapaaehtoiset ympäristömerkityillä pesuaineilla.

7.2. Hankintojen ympäristökriteerit

Siivoustoimen hankinnoissa yhdeksi kriteeriksi jatkossa valitaan ympäristöystävällisyys. Tilauksia tekevät henkilöt selvittävät ja valitsevat haitattomampia vaihtoehtoja. Sievin seurakunnan hankintaohjeita ollaan päivittämässä ympäristömyönteisimmiksi. Jatkossa siis ympäristöystävällisyyden huomioiminen ei ole pelkästään sopimuskysymys.

PISTEET:

7.3. Henkilökunnan koulutus

Seuraavan diplomikauden aikana seurakunnan siivouksessa mukana olevat (myös seurakuntamestarit) suorittavat puhdistuspalvelualan Ympäristöpassin: <http://www.ymparistoosaava.fi/puhdistuspalveluala/>. Pisteet voi huomioida diplomien uusintaohjeissa toteutuneiden koulutusten osalta.

Lisäksi jatkossa palvelun tuottajan koulutus asetetaan yhdeksi valintaperusteeksi siivouspalvelun kilpailutuksessa.

7.4. Haitallisista aineista luopuminen

Ympäristökatselmuksen yhteydessä keskusteltiin henkilöstön kanssa ekologisista vaihtoehtoista. Desinfiointiaineita ja klooria sisältäviä aineita ei käytetä siivouksessa. Ainoastaan käsien desinfiointiaine jouduttiin pitämään käytössä kovan Noro-viruksen aikaan. Seurakunnassa ei käytetä mitään Kirkon ympäristödiplomien käsikirjassa mainittuja haitallisia tuotteita (fosfaatit, fosfonaatit, EDTA, NTA). Siivouksesta vastaavat ovat kiinnostuneita laajentamaan ympäristöystävällisten tuotteiden valikoimaa. Käytännössä se tarkoittaa, että seuraavasta tilauksesta lähtien (2015, alkuvuosi) vaihdetaan aineet ympäristömerkityiksi niiltä osin, mitä siivousaineiden toimittajalta löytyy.

7.5. Vaihtoehtoiset tuotteet

Seurakunnan siivoustoimessa on käytössä seuraavat vaihtoehtoiset, kemikaalien käyttöä vähentävät menetelmät ja tuotteet:

- mikrokuituliinat, osittain

Lapsityön tekijät pesevät lelut kesätauon aikana Tolulla. Ympäristökatselmuksessa keskusteltiin Tolun vaihtamisesta haitattomaan. Vaihtoehtoinen tuote voisi olla esimerkiksi:

- Mini Risk astianpesuaine herkkäihoisille (Joutsenmerkki, Suomen allergia- ja astmaliiton merkki)
- Mäntysuopa
- Trifol Oy:n Perheshampoo

Siivousaineet kirpputorilla ympäristömerkittyjä, pääasiassa käytössä Trifol oy:n luomupesuaineet

7.6. Muut toimenpiteet

Jatkossa voisi selvittää, olisiko siivousmitoituksen tekeminen mahdollista ja järkevää myös Sievin seurakuntaan.

7.7. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö (t)	Arviointi
Selvitetään ostopalveluna tapahtuvan pesupalvelun ympäristövaikutukset.	Puhelinkeskustelu/vierailu	2014-2018	Siivouksen työala, ympäristötyöryhmä.	
Ympäristöystävällisyys toteutuu hankintakriteerinä.	Hankintaohjeet. Ympäristömerkittyjen tuotteiden valikoiman lisääminen siivouksessa.	2015 2015	Pentti Haikola Siivouksen työala.	
Siivoustyötä tekevät suorittavat Ympäristöpassin.	http://www.ymparistoosaava.fi/puhdistuspalveluala/	2014-2015	Siivoustyöstä vastaava, ympäristötyöryhmä.	
Koulutus valintaperusteeksi siivouspalvelun kilpailutukseen.		2014	Pentti Haikola	
Lelujen pesuaine lapsityössä vaihdetaan.	Esim. Mini Risk astianpesuaine, Trifol Luomu Perheshampoo	2014	Lapsityön työala.	
Harkitaan siivousmitoituksen tekemistä.		2014-2018	Pentti Haikola, Piia Kallio	

8. ENERGIA JA RAKENTAMINEN

Minimi	Pisteet
8.1. Rakentamista ohjaava lainsäädäntö	8.8. Ekologinen rakentaminen, 1-10 pistettä
8.2. Kulttuuriperinnön suojelu	8.9. Säästötavoitteiden toteutuminen, 1-30 pistettä
8.3. Uudis- ja korjausrakentamisen ympäristökriteerit	8.10. Uusiutuva energia, 2-20 pistettä
8.4. Energian ja veden kulutuksen seuranta	8.11. Ympäristömerkitty energia, 5 pistettä
8.5. Energiakatselmus	8.12. Energiansäästöviikko
8.6. Energiavastuuhenkilö	8.13. Tilojen käyttöasteen tehostaminen, 2-5 pistettä
8.7. Neuvonta ja opastus	8.14. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

8.1. Rakentamista ohjaava lainsäädäntö

Sievin seurakunnassa noudatetaan maankäyttö- ja rakennuslain säädöksiä korjaus- ja rakennustoiminnassa. Lain tavoitteena on ”järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle, sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä”. Rakentamisen ympäristövaikutukset selvitetään huolellisesti suunnitteluvaiheessa.

Kirkollisten rakennusten (kirkot, kellotapulit, siunaus- ja hautakappelit, sekä hautausmaalla olevat niihin rinnastettavat rakennukset, kirkkopiha ja hautausmaan aidat ja portit) rakentamisessa, käytössä ja korjaamisessa tai luovuttamisessa noudatetaan lisäksi kirkkolakia.

Maankäytön suunnittelussa ja kiinteistönpidossa noudatetaan myös muuta lainsäädäntöä, kuten metsälakia, vesilakia, terveydensuojelulakia, ympäristönsuojelulakia, luonnonsuojelulakia ja rakennussuojelulakia.

8.2. Kulttuuriperinnön suojelu

Kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on suojelukohde. Kirkkohallitus voi päättää suojelukohteeksi asettamisesta myös nuorempien rakennuksien kohdalla. Rakennuksen suojelu kohdistuu myös sen kiinteään sisustukseen, siihen liittyviin maalauksiin, taideteoksiin, sekä piha-alueeseen.

Sievin kirkko on rakennettu vuonna 1861 ja on siis lakiin perustuen suojelukohde. Kirkon välittömässä läheisyydessä, seurakuntakodin vieressä on vanha, hirsinen lainajyvästön makasiini vuodelta 1865. Se on toiminut museona vuodesta 1986 lähtien. Kirkon eteläpuolella on Sievin pappilan rakennusryhmä, joka on rakennettu samaan aikaan kirkon kanssa. Puinen päärakennus rakennettiin 1863, väentupa ja puotihuoneet 1864, sekä navetta 1930 luvulla. Pihapiirin ulkopuolella on vielä pappilan hirsinen jyväänta vuodelta 1866.

Ympäristökatselmuksessa on keskusteltu kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden esineiden oikeasta paikasta. Nyt niitä on varastoissa ja vinteilä. Museolta voisi tiedustella niille arvoistaan paikkaa.

8.3. Uudis- ja korjausrakentamisen ympäristökriteerit

Sievin seurakunnan uudis- ja korjausrakentamisessa otetaan ympäristökriteerit ensisijaisina huomioon. Energiatehokkuus merkitsee luonnollisesti myös taloudellisia säästöjä. Isompien laitteiden ja koneiden osalta on energiatehokkuus ollut jo pitkään tärkeä hankintakriteeri. Hankintaohjeen päivittämisen myötä (2015) ympäristöarvot hankinnoissa terävöityvät entisestään.

Vanhojen kiinteistöjen korjausremontointia tehdään säännöllisesti. Seurakuntakodin korjausremontti on tätä kirjoittaessa käynnissä ja valmistuu vuoden 2014 aikana. Remontin yhteydessä sinne asennetaan uusi ilmanvaihtojärjestelmä, jonka oikeaan ja taloudelliseen käyttöön emäntä ja seurakuntamestarit perehdytetään.

Ympäristödiplomia hakevan seurakunnan tulee liittyä Energiatehokkuussopimukseen Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa edellyttäen, että sellainen on käytettävissä. Kirkkohallitus valmistelee vuoteen 2017 mennessä ohjelmaa, jonka avulla seurakunnat voivat liittyä siihen. Tavoitteena on sananmukaisesti tehostaa energian käyttöä. Kun sopimus valmistuu, Sievin seurakunta liittyy siihen.

Kun seurakunta toimii rakennuttajana ja tilaa rakennustyöt ulkopuoliselta yhtiöltä, tulee tarjouspyyntöön ja sopimukseen kirjata rakentamisen ympäristövelvoitteet, kuten energia- ja tilatehokkuus, ympäristövaikutusten arviointi ja haittojen ehkäisy, sekä rakennusjätteiden lajittelu.

8.4. Energian ja vedenkulutuksen seuranta

Seurakunnan sähkön-, lämmön- ja veden kulutusta on seurattu aikaisemminkin. Seurannasta on vastannut Pentti Haikola ja energian- ja veden kulutustiedot löytyvät laskutuksesta. Vuodesta 2014 lähtien otetaan lisäksi käyttöön Kirkon ilmastolaskuri, johon vastuuhenkilöt kirjaavat kulutustiedot. Lisäksi sekä energia, että vesi on valittu tulevan diplomikauden ympäristöindikaattoreiksi. Seuranta auttaa pitämään energiankulutuksen kurissa, mutta toisaalta alentaa myös päästöjä.

Rakennusten energiankulutuksen seuranta voidaan korjata lämmitystarveluvulla, jotta saman rakennuksen kulutus eri vuosina on vertailukelpoista keskenään. Lämmitystarveluvun saa esimerkiksi ilmatieteen laitokselta www.fmi.fi/tuotteet tai www.motiva.fi. Lämmitys- ja vedenkulutusseurannan luvut olisivat paremmin verrattavissa ominaiskulutuksena raportoituna (kWh/m³ ja l/ m³). Lisäksi on huomioitava tilojen käyttömuutokset.

8.5. Energiakatselmus

Energiakatselmus tarkoittaa kiinteistöjen lämmitys-, vesihuolto- ja ilmanvaihtotoimintojen järjestelmällistä tarkastelua energiatehokkuuden näkökulmasta. Ympäristödiplomissa edellytetään, että seurakunnassa tehdään tai on päätetty tehdä energiakatselmus tai kuntokartoitus ja siinä esitetyistä toimenpiteistä on toteutettu tai aikataulutettu säästötoimet, joiden takaisinmaksuaika on 0-3 vuotta. Riittää, että katselmuksen tekee käytön ja energian kulutuksen kannalta merkittävimmissä rakennuksissa.

Energiakatselmus voidaan teettää ulkopuolisella asiantuntijalla tai tehdä itse, jos asiantuntemus tähän riittää. Katselmuksen tavoitteena on rakennusten energiatehokkuuden jatkuva parantaminen.

Pappilaan ja Kanttorilaan tehtiin Energiakatselmus vuonna 2011. Siinä todettiin, ettei mahdollisten tiivistämistöiden kautta saavuteta olennaisia säästöjä eikä lisäarvoa. Esimerkiksi vanhat ikkunat ovat vieläkin hyvässä kunnossa.

Käytännössä energiakatselmus on käynnissä koko ajan, kun seurataan energiankulutustietoja ja laitteiden toimintaa, sekä tehdään korjausremonttia. Kiinteistöhoidosta ja energiankäytöstä vastaavat henkilöt osaavat kertoa kulutuksen painopisteet, sekä oleellimmat, kohtuullisella työpanoksella toteutettavat energiansäästämahdollisuudet. Tällä hetkellä esimerkiksi seurakuntakotia remontoidaan. Kattorakenteita uusitaan, samoin valaistus, sekä muutetaan ilmanvaihtokoneisto kauko-ohjattavaksi. Seurakuntakodin keittiö on remontin ulkopuolella, sillä se on kunnostettu 2000-luvun alkupuolella, jolloin myös kylmälaitteet uusittiin. Liedet ovat 1970-luvulta. Myös Vanhankirkon kappelin ikkunat on kunnostettu kuluvan vuoden aikana.

Ruumiskylmiön kylmäkompressori toimii freonipohjaisella ISCEON 49 kylmäaineella. Koneisto joudutaan uusimaan lähiaikoina, jolloin freoni otetaan talteen ja kylmäaine vaihdetaan ympäristöystävällisempään.

Seurakunnan kiinteistöjen lämmitys toteutuu pääosin oman kaukolämpöverkon kautta. Vain Louetin leirimaja ja Vanhankirkon kappeli ovat sähkölämmitteisiä. Talvisin leirikeskuksen tilat, joissa on vesipiste, pidetään ylläpitolämmöllä ja muut tilat, sekä Vanhankirkon kappeli pidetään kylmillään. Lämpölaitoksen (alle 500 kW) valvonta ja käyttö toteutuvat ostopalveluna. Energialähteenä lämpölaitoksessa käytetään kotimaista, läheltä korjattua ja tuotettua haketta. Lämpölaitoksen tuottamaa lämpöä myydään myös yhteen asuinkäytössä olevaan rivitaloon. Kanttorilasta seurakunta sen sijaan on päättänyt luopua 1-2 vuoden sisällä.

8.6. Energiavastuuhenkilö

Sievin seurakunnan energiavastuuhenkilöksi valittiin työyhteisökokouksessa pe 6.6.2014 seurakuntamestari Jukka-Pekka Haikola.

8.7. Neuvonta ja opastus

Seurakunnan tilojen käyttäjiä ohjataan energiaa ja vettä säästäviin toimintatapoihin. Emäntä, seurakuntamestarit ja muut kiinteistötyötä tekevät opastetaan tekniikan, esimerkiksi ilmanvaihtolaitteiston oikeaan, energiaa säästävään käyttöön. Lämmitys ja valaistus säädetään niin, ettei turhaa kulutusta synny. Lisäksi esimerkiksi atk-laitteisiin on ohjelmoitu oletusasetuksina näytön- ja virransäästötoiminnot.

PISTEET:

8.8. Ekologinen rakentaminen

Ekologinen rakentaminen tässä tarkoittaa rakentamismääräyksiä pidemmälle menevien ympäristö- ja energiatehokkuustavoitteiden asettamista.

Sievin seurakunnassa toteutetaan ekologisista rakennus- ja korjaustoimenpiteistä, mm. seuraavia:

- valaistuksessa suuntaus on energiaa säästävien led-lamppujen käyttöön
- seurakuntakoti, kauko-ohjattava ilmanvaihtokoneisto
- ekologista puurakentamista suositetaan seurakunnan kiinteistöissä, arvokkaat kulttuurihistorialliset rakennukset pidetään hyvässä kunnossa

8.9. Säästötavoitteiden toteutuminen

Jos seurakunta on asettanut Energiakatselmuksen pohjalta realistisia vuositavoitteita ja saanut säästöjä aikaan, se voi laskea nämä saavutukset pisteiksi.

8.10. Uusiutuva energia

Sievin seurakunnan rakennuksista valtaosa lämmitetään uusiutuvalla, lähellä tuotetulla hakkeella. Hakkeen osuus lämmönkulutuksesta on 98 %. Kokonaisenergiankulutuksessa, jossa on huomioitu sekä sähkö, että lämmitys, on hakkeen osuus n. 75 %.

8.11. Ympäristömerkitty energia

Jos seurakunta käyttää pelkästään Ekoenergia –merkittyä tai vihreää sähköä tai lämpöä, se saa tästä pisteitä.

8.12. Energiansäästöviikko

Jos seurakunta osallistuu lokakuussa vuosittain järjestettävään Energiansäästöviikkoon, saa se tästä pisteitä.

8.13. Tilojen käyttöasteen tehostaminen

Sievin seurakunta on päättänyt luopua nuorisotilana toimineesta Kanttorilasta 1-2 vuoden sisällä. Nyt nuorisotyöntekijän toimisto on sijoitettu tilahtaudesta kärsivään kirkkoherranvirastotaloon. Sisätilaremontti, jossa muutetaan huonejärjestystä ja lisätään toimistotilaa, on kuitenkin suunnitelmissa lähiaikoina.

8.14. Muut toimenpiteet

Sievin kiinteistönhoidon työalalla toimivat suorittavat Ympäristöpassin seuraavan diplomikauden 2014-2018 aikana. Tästä pisteet lasketaan diplomin uusintahaun yhteydessä.

8.15. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoitteet	Keinot	Aika - taulu	Vastuuhenkilö(t)	Arviointi
Seurakunnan kulttuurihistoriallisesti arvokkaille esineille löytyy arvoisensa paikka.	Tiedustelu museolta sijoituksesta. Luettelointi.	2014-2018	Seurakuntamestarit	
Srk liittyy Energiatehokkuussopimukseen.	Kirkkohallituksen valmistelutyö, josta tiedotus Kirkon ympäristödiplomi sivustolla.	2017	Pentti Haikola	
Kirkon ilmastolaskuri seurantatyökaluna.	Veden kulutus. Sähkön kulutus. Lämmitys.	2014	Jukka Pekka Haikola, Pentti Haikola	
Tilojen käyttöasteen tehostaminen.	Kanttorilasta luopuminen.	2014-2016	Pentti Haikola	
Ympäristöpassi Kiinteistönhoidon työalalla työskenteleville.	http://www.ymparistoosaava.fi/kiinteistönhoidoala/	2014-2018	Kiinteistönhoidon työala, ympäristötyöryhmä	

9. RUOKA JA KEITTIÖT

Minimi	Pisteet
9.1. Ympäristöselvitys	9.5. Lähituotteet, 2-10 pistettä
9.2. Ympäristömerkityt tuotteet	9.6. Luomutuotteet, 1-10 pistettä
9.3. Reilun kaupan tuotteet	9.7. Kasvisruoka, 1-10 pistettä
9.4. Ravintosuositukset	9.8. Reilun kaupan pisteet, 1-10 pistettä
	9.9. Ympäristöpassi, 2-6 pistettä
	9.10. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

9.1. Ympäristöselvitys

Sievin seurakunnan emäntä on käynyt suurtalouskurssin, aloittanut oppisopimuksella ja myöhemmin perustanut oman yrityksen. Seurakunta hankkii siis emännän palvelut ostopalveluna. Ruokahävikin vähentämiseen pyritään suunnittelemalla tarjoilu ruokailijoiden määrän mukaan, sekä käyttämällä valmiita salaattipohjia. Usein omaiset tuovat ruokatarvikkeita mukanaan. Jätehuoltoa ja sen kehittämistä on selvitetty luvussa 6. Seurakunnan keittiökoneista on puolestaan kerrottu Energiaselvityksessä, kohdassa 8.5.. Keittiön hankintoja, kuljetuksia, sekä täydennyskoulutusasioita käydään läpi seuraavien otsakkeiden alla.

Louetin leirimajalle ruoka tuodaan seurakuntakodilta, Sievin kunnan keskuskeittiöltä tai sitten emäntä on ostopalveluina hankittu paikan päälle. Lisäksi seurakunnan Perhekerhossa laitetaan itse ruokaa ja haetaan ruokatarvikkeet kaupasta.

9.2. Ympäristömerkityt tuotteet

Ympäristöystävällisyys otetaan keskeiseksi valintakriteeriksi Sievin seurakunnan hankinnoissa. Tästä on kerrottu jo kohdissa 4.2. ja 4.7.. Ympäristömerkittyjen tuotteiden valikoimaa ollaan myös halukkaita lisäämään. Paikallisen liikkeen suppea tarjonta kaventaa kuitenkin valintamahdollisuuksia. Alkavalla diplomikaudella selvitetään vaihtoehtoisia ruokatarvikkeiden toimittajia. Niitä voivat olla luomutuotteiden osalta, esim.:

- Trifol Oy, Sievi: Kotipelto luomurypsiöljy
- Alanko, Alavieska: Hunaja, mansikka, herukka
- Sievinkylän kotileipomo, Sievi: leipä
- Kalajoen luomutuote: tomaatti, kurkku
- Kontio, Ylivieska: viljatuotteet
- Puurula, Reisjärvi: juurekset
- Ekosego.fi, kuivatut hedelmät, pähkinät jne.

Voisi myös selvittää, olisiko paikallisen luomuruokapiirin (Piia Kallio) kanssa mahdollisuutta tehdä yhteistyötä luomutuotteiden hankinnassa seurakunnan käyttöön.

9.3. Reilun kaupan tuotteet

Reilun kaupan kahvi (Meira) on ollut aiemmin käytössä seurakuntakodin keittiöllä. Sen makua moitittiin, joten palattiin takaisin tavanomaiseen kahviin. Ympäristökatselmuksessa on sovittu, että jatkossa kahvi (Africafe)- ja teehankinnat ovat Reilun kaupan merkittäviä. Tästä lisää kohdassa 9.8..

9.4. Ravintosuositukset

Sievin seurakuntakodilla valmistetaan vain juhlaruokaa, joten ravitsemussuosituksia ei erikseen korosteta. Salaattia tarjoillaan aterioiden yhteydessä.

Louetin leirikeskuksessa leireillä noudatetaan yleisiä ravitsemussuosituksia ottaen huomioon lasten ja nuorten erityisvaatimukset.

PISTEET:

9.5. Lähituotteet

Lähellä tuotetuista ruokatarvikkeista Sievin seurakunnan keittiöllä ovat käytössä seuraavat:

- lihatuotteet (Sikabaari, Ylivieskan Raudaskylä)
- perunat (Kotiranta, Ylivieska)
- salaattipohjat (Pirkala, Kalajoki)

9.6. Luomutuotteet

Luomutuotteita ei käytetä nykyisin Sievin seurakunnan keittiöllä.

9.7. Kasvisruoka

Kasvisruokavaihtoehto tarjotaan juhlaruokana pyydettyäessä. Seurakunnan rippileirit ovat ilmoittautuneet mukaan ”Vihreä ripari” –hankkeeseen, jonka puitteissa järjestetään leireillä yksi kasvisruokapäivä viikossa. Kotimaisia kasviksia suositaan.

9.8. Reilun kaupan pisteet

Ympäristökatsemuksen yhteydessä 2014 päätettiin, että seurakuntakodin keittiö ottaa nyt Reilun kaupan kahvin (Africafe) ja teen uudelleen käyttöön. Ne tilataan esim. Tampereen kehitysmaakaupasta. Louetin leirimaja, kesäkahvila ja muut seurakunnan työpisteet voivat hankkia kahvinsa seurakuntakodin keittiön välityksellä. Reilun kaupan tuotteista pisteet lasketaan diplomien uusintahaun yhteydessä 2018 jos käyttö on toteutunut suunnitellusti.

9.9. Ympäristöpassi

Sievin seurakunnan ruokapalvelun henkilöstö suorittaa Ympäristöpassin seuraavan diplomikauden aikana. Pisteet toteutuneista suorituksista lasketaan uusintahaun yhteydessä.

9.10. Muut toimenpiteet

Sievin seurakunta tarjoaa edellytykset paikallisen luomuruokapiirin toiminnalle tarjoamalla sen käyttöön tilat (Väentupa) käyttöön kerran kuukaudessa.

Lähetyskahvilan ja kirpputorin kahvitarjoilu on luomua ja Reilun kaupan tuotteita sekä lähiruokaa (vapaaehtoiset leipovat).

9.12. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)	Arviointi
Ympäristömerkittyjen tuotteiden valikoiman lisääminen.	Vaihtoehtoisten toimittajien selvittäminen. kts 9.2.			
Reilun kaupan kahvin ja teen käyttö toteutuu.	Tampereen kehitysmaakauppa: Africafe, myös teelaatuja. Muut pisteet voivat hankkia ne srk-kodin keittiön kautta.	2014-	Aila Kalliokoski	
Ruokapalvelun henkilöstö tekee Ympäristöpassin.	www.ymparistopassi.fi	2014-2018	Aila Kalliokoski, Ympäristötyöryhmä	

10. TOIMISTOT

Minimi	Pisteet
10.1. Ympäristöselvitys	10.4. Uusiopaperi ja muut uusiotuotteet, 1-5 pistettä
10.2. Energiansäästö	10.5. Paperin kulutuksen vähentäminen, 1-5 pistettä
10.3. Toimiston hankinnat	10.6. Green Office, 5 pistettä
	10.7. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

10.1. Ympäristöselvitys

Sievin seurakunnan toimiston sijaitsevat 1863 rakennetussa vanhan kirkkoherranpappilan päärakennuksessa. Rakennusta on laajennettu 1955, jolloin lisättiin betoniperustuksinen virasto-osa.

Toimistojen ympäristöselvityksessä vaadittavia seikkoja on selvitetty aiemmin tässä ympäristöohjelmassa. Tässä lyhyt kertaus ja viittaukset niihin kohtiin:

- Toimistolaitteiden energiankulutus on keskeinen valintakriteeri. IT-keskuksen kautta tulevat atk-laitteet on Energy Star –merkittyjä. Seurakunnan omissa tietokoneissa merkkiä ei ole. Tietokoneisiin on säädetty oletusasetuksina näytönsäätötoiminto. Energiansäästö on yksi diplomikaudelle valituista ympäristöindikaattoreista.
- Paperinkulutus on valittu yhdeksi Sievin seurakunnan ympäristöindikaattoriksi. Asiaa on käsitelty kohdassa **4.8.**
- Seurakunnan hankintakäytännöistä on kerrottu kohdassa **4.2.** Seurakunnassa käytettävät ympäristömerkityt tuotteet on listattu kohdassa **4.7.** Merkittävä osa niistä on toimistoissa käytettäviä tuotteita. Toimistoissa ei käytetä juurikaan kertakäyttötuotteita. Esimerkiksi isot tulostinmustepatruunat palautetaan toimittajalle.
- Seurakunnan jätehuolto ja sen kehittämistä on selvitetty luvussa **6.**
- Kirkkoherranviraston remontti on suunnitteilla kuluvalle vuodelle. Siinä muutetaan huonejärjestystä ja lisätään toimistohuoneita, sekä uusitaan valaistusta.
- Ympäristöasioista tiedottaminen, ohjeistus ja koulutus käsitellään luvussa **3.**

10.2. Energiansäästö

Sievin seurakunnan säästämisperiaate on ollut aina tiukka, mutta sitä ei tehdä laadun kustannuksella. Päivänvaloa hyödynnetään usein henkilökunnan taukotilassa, eikä sytytetä keinovaloja. Toimistohenkilökunta voi säätää valaistusta tarpeidensa mukaan, myös kohdevalaistus on huomioitu. Toimistotiloissa tuuletus järjestetään painovoimaisesti ikkunoiden kautta. Ilmanvaihtolaitteiston asentaminen ei soveltuisikaan vanhaan, kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen rakennukseen, jossa kirkkoherranvirasto sijaitsee. Myös lämpötilan säätö onnistuu henkilökunnalta tarvittaessa.

10.3. Toimiston hankinnat

Seurakunnan hankintakäytännöt on selostettu kohdassa **4.2.** Kuten mainittu, Sievin seurakunnan IT-keskuksen kautta hankitut atk-laitteet on Energy Star merkittyjä. Atk-laitteita hankitaan myös jatkossa kasvavissa määrin leasing-koneina IT-aluekeskukselta. Muista ympäristömerkeistä esim. Joutsenmerkki löytyy monista tuotteista. Myös palautettavat tulostimien värikasetit on mainittu aiemmin.

PISTEET:

10.4. Uusiopaperi ja muut uusiotuotteet

Paperituotteet, joita Sievin seurakunnassa käytetään, ovat ympäristömerkittyjä. Myös isot tulostinmustepatruunat ovat uudelleenkäytettäviä. Edellä mainituista pisteet on laskettu jo kohdassa 4.7..

10.5. Paperin kulutuksen vähentäminen

Sievin seurakunta valitsi yhdeksi ympäristöindikaattoriksi paperin kulutuksen seurannan ja vähentämisen 10 %:lla vuotta kohti. Paperin kulutuksen vähentämistä on tehty tavoitteellisesti jo aiemminkin ja monia kulutuksen laskuun johtavia toimia on toteutettu. Niitä ja uusia keinoja tavoitteeseen pääsemiseksi on listattu kohdassa 4.8. ja 4.11.. Tärkeänä tekijänä paperin käytön vähentämisessä on henkilöstön yhteinen verkkotulostin. Vain kahdessa seurakunnan työyksikössä (kirkkoherranvirasto ja kanttorin työhuone seurakuntakodilla) on oma tulostin. Väestötietojärjestelmän uudistus vuonna 2011 oli merkittävä paperin käyttöä vähentävä tekijä, sillä nyt hyväksytään myös skannaus, eikä aina tarvita paperikopiota.

10.6. Green Office

Jos seurakunta hankkii virastotalolleen Green Office –merkin, saa se tästä pisteitä.

10.7. Muut toimenpiteet

Kirkkoherranviraston työntekijät ovat vaalineet viherkasveja toimistotiloissa. Ne lisäävät toimiston viihtyisyyttä ja parantavat osaltaan hengitysilman laatua.

10.8. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)	Arviointi
Energian säästö.	Ymp.indikaattori!	2014-	Pentti Haikola, henkilöstö	
Paperin kulutuksen vähentäminen.	Ymp. indikaattori! kts myös 4.8.	2014-	Pentti Haikola, koko henkilöstö	
Ympäristömyönteisyys hankinnoissa toteutuu.	Hankintaohjeiden päivitys ympäristökriteereillä.	2015	Pentti Haikola, hankinnoista vastaavat.	
Ympäristöasioista raportointi toteutuu suunnitellusti.	Raportointi osana normaalia toiminnan suunnittelua (toimintasuunnitelma, toimintakertomus). Tiedotus srk:n tiedotussuunnitelman mukaisesti.	2014-	Pentti Haikola, toimiston työala, ympäristötyöryhmä. Työala, tiedotusvastaavat	

11. HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET

Minimi	Pisteet
11.1. Ympäristöselvitys 11.2. Hoito-ohjeet ja koulutus 11.3. Perennahoito	11.4. Hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi, 5 pistettä 11.5. Luonnonmukaisen hoidon alueet, 1-5 pistettä 11.6. Perennat ja muut istutukset, 1-5 pistettä 11.7. Haitallisista torjunta-aineista luopuminen, 5 pistettä 11.8. Kasteluveden vähentäminen, 1-5 pistettä 11.9. Vähäpäästöiset työkoneet, 1-5 pistettä 11.10. Lajistokartoitukset, 1-10 pistettä 11.11. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

11.1. Ympäristöselvitys

Sievin keskustassa, Jussinpekanmäellä sijaitsevat hautausmaat Tienpuoli ja Järvipuoli. Ne ovat metsähautausmaita, joissa on hiekkakäytävät. Seurakunnan ruumiskylmiö sijaitsee keskustan hautausmaiden yhteydessä. Lisäksi museona toimivan vanhan lainajyvästön makasiinin ympärillä on puistoalueita. Kirkon ympäristöön on tulossa laaja-alaisia muutoksia. Hautausmaata ja piha-alueita laajennetaan, kulkureitit muuttuvat, samoin parkkipaikat. Sievinkylällä Vanhankirkon kappelin yhteydessä on kylähautausmaa. Kappeli on noin 60-vuotias ja siellä järjestetään keskimäärin yksi tilaisuus puolentoista kuukauden välein.

Hautausmaiden hoito on suunniteltua. Hoitoluokitukset toimivat käytännössä, vaikka niistä ei puhutakaan A1- ja A2-luokan nimillä. Näkyvät paikat, kuten kirkon läheisyys, sankarihaudat, seurakuntakodin ympäristö, sekä kirkkoherranviraston piha-alue pidetään ensisijaisesti siistinä. Vanhan kirkon kappeli ja hautausmaa, sekä muut alueet ovat toissijaisia.

Hautausmailla käytetään valmiiksi lannoitettua ja kalkittua multaa. Tänä kesänä hoitohaudoilla ja muissa kesäkukkaistutuksissa on testattu luonnonmukaisen kanankakkalannoitteen ja nopealiukoisella lannoitteen vaikutuksen eroa. Ympäristökatselmushetkellä eroja ei ollut nähtävissä. Kukkia ei kilpailuteta, vaan ne otetaan vuosittain Kannuksesta Karpin viherkeskuksesta. Torjunta-aineita hautausmaalla ei käytetä. Liukkauden torjunnassa talvisin käytetään kivimurskaa.

Puiden hoidosta ja uusien istuttamisesta on myös tehty suunnitelmaa. Vanhoja, huonokuntoisia puita on poistettu ja uusia istutettu. Suuntauksena on ollut koivujen vähentäminen ja havupuiden lisääminen. Hautausmailla ja viheralueilla käytettävät taimet ovat kotimaista kestäväää kantaa. Nurmiseos on kuivuutta ja kulutusta kestäväää seosta, hiekkaisilla hautausmailla ei muu menestyisikään.

Tällä hetkellä hautausmailla on astiat vain sekajätteille, sekä syksyisin ja keväisin lava puutarhajätteille. Hautausmailla jätteenlajittelua ollaan kehittämässä, josta tarkemmin luvussa 6.

Sievin hautausmailla ruohonleikkuu hankitaan ostopalveluna ja kilpailutetaan vuoden välein. Hautausmaan työntekijät leikkaavat vain satunnaisesti pieniä aloja. Puutarhatyökoneista seurakunnalla on kaksi työnnettävää ruohonleikkuukonetta, kaksi raivaussahaa vaihdettavalla

siimaleikkurilla, sähkökäyttöinen pensasaitaleikkuri, sekä moottorisaha. Huolto tehdään omana työnä. Käytettävät öljyt otetaan paikallisesta maatalouskaupasta.

Kasteluvesi otetaan vesijohtoverkosta. Lähellä olevan Pekanlammen käyttö ei seurakuntamestarin mukaan onnistuisi, sillä sen vedessä kasvaa levää. Hautausmaan valumavedet menevät salaojaverkoston kautta luontoon.

11.2. Hoito-ohjeet ja koulutus

Edellä kuvatun ympäristöselvityksen pohjalta laaditaan hautausmaiden hoito-ohjeet tai ohjeiden ympäristöosat, sekä puidenhoitosuunnitelma sähköisenä. Jokainen hautausmaan työntekijä perehdytetään hoito-ohjeisiin.

Hoitosuunnitelmia terävöitetään jakamalla seurakunnalle kuuluvat alueet hoitoluokkiin alueen käyttötarkoituksen, kasvillisuuden ja hoidon tavoitetason mukaan. Viherympäristöliitto ry ja Kaupunginpuutarhurien seura ry:n Viheralueiden hoitoluokitus löytyy lyhennettynä esim. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content43EC75> . Eri hoitoluokkiin kuuluvat alueet rajataan kartalle ja niiden vaatimat hoitotoimenpiteet esitetään työselosteessa. Hoitosuunnitelman perusteella hoitotoimet voidaan kohdentaa oikein ja hyväksyttävä hoidon tavoitetaso voidaan säilyttää eri alueilla kustannustehokkaalla tavalla.

11.3. Perennahoito

Ympäristödiplomi edellyttää, että seurakunta kertoo omaisille perennahoidon ympäristöhyödyistä, sekä tarjoaa hoitohaudoille perinteisen kesäkukkahoidon vaihtoehtona perennahoitoa ja täysin kukkapesätöntä nurmihoitoa. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT) on tutkinut perennojen ja monivuotisten ruohokasvien soveltumisesta julkisille alueille. Tutkimuksen väliraportti löytyy osoitteesta: <http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts157.pdf> Sievin seurakunnassa laaditaan lista haudoille sopivista perennoista (myös valmiita suunnitelmia löytyy paljon, sillä diplomiseurakunnat ovat kunnostautuneet asiassa), hinnoittelee vaihtoehdon hoitohaudoille ja tarjoaa sitä aktiivisesti omaisille käyttäen seurakunnan normaaleja tiedotuskanavia. Myös seurakunnan ylläpitämällä muistomerkeillä olevat yksivuotiset kukat korvataan perennoilla. Lisäksi lehtijutun antaminen asiasta voisi olla paikallaan. Lisäksi ympäristökatselmuksen yhteydessä on keskusteltu teemaillan järjestämisestä hautausmaan käyttöön ja hautaamiseen liittyen. Ajatuksena olisi kutsua paikalle seurakuntalaisia ja paikallinen kukkakaupparyrittäjä. Tilaisuudessa voisi kertoa myös monivuotisista kukista haudoilla.

PISTEET:

11.4. Hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi

Järvipuolen hautausmaan kiviaita vaatisi korjausta, sillä siitä on tippunut kiviä. Korjaustyöhön tarvittaisiin kaivinkoneet. Vanhoja, 1800-luvulta peräisin olevia, poikkimenneitä takorautaristejä on tuotu varastoon. Osa nuoremmista, 1900-luvun alkupuolen rautaristeistä on vielä paikallaan, mutta huonokuntoisina. Niiden kunnostamisesta on keskusteltu ja sopivaa työmiestä haetaan.

Vanhankirkon kappelin ympäristön muinaisjäännökset kertovat sen olleen pyhä paikka jo ennen kristinuskon tuloa Sieviin. Hautausmaa-aidan kivien kerrotaan olevan peräisin hiidenkiukaista. Sen lisäksi hautausmaan reunamilta on löydetty muinainen, luultavasti rautakaudelta peräisin oleva kuppikivi ja siirretty se kyläläisten toivomaan paikkaan, portin vasemmalle puolelle. Kuppikiveen laitettiin myös laatta. Vanhankirkon kuppikivi on pohjoisimpia Suomesta löytyneitä, valtaosa sijaitsee Etelä-Suomessa.

11.5. Luonnonvaraisen hoidon alueet

Kohdassa **11.2.** on kuvattu suunnitelmaa, jolla seurakunnan hautausmaiden- ja viheralueiden hoitoa kehitetään. Hoitosuunnitelman tarkennuksen yhteydessä kartoitetaan myös mahdollisia luonnonvaraisiksi muutettavia alueita. Niittyjen ja ketojen perustamisesta ja hoitamisesta saa lisätietoja maaseutukeskuksen maisemanhoidon neuvojilta.

11.6. Perennat ja muut istutukset

Seurakunnan hoitohaudoilla ja ruukkuistutuksissa pääovien ja kylmiöiden edessä on käytetty perinteisesti kesäkukkia (begonia, hopealehti, pelargoniat). Valintakriteerinä on hinnan lisäksi ollut lajin menestymisvarmuus. Tulevan diplomikauden tavoitteena on laatia hoitohaudoille vaihtoehto monivuotisista kukista ja markkinoida sitä. Asiaa on esitelty kohdassa **11.3.** Monivuotisten kukkien käytöstä haudoilla saa pisteitä sen toteuduttua

Seurakunta suosii istutuksissaan kestäviä, kotimaisia taimia, sekä kulutusta ja kuivuutta kestäväää nurmuseosta. Vanhoja koivuja on kaadettu lähiaikoina noin 70 kappaletta. Tilalle on istutettu mäntyä ja kuusta.

11.7. Haitallisista torjunta-aineista luopuminen

Sievin seurakunnan hautausmailla ja viheralueilla ei käytetä mitään torjunta-aineita. Seuraavan diplomikauden aikana olisi hyvä keskustella myös lannoitevalinnoista ja miettiä, voisiko Sievin seurakunta siirtyä täysin luonnonlannoitteiden käyttöön.

11.8. Kasteluveden vähentäminen

Ympäristökatselmuksen yhteydessä pohdittiin, olisiko kasteluautomaatiikan avulla tapahtuva yöaikainen kastelu mahdollista ja järkevää toteuttaa. Käytännössä se tietysti voisi onnistua vain pysyvillä hautapaikoilla. Sievin seurakunnassa se tarkoittaa lähinnä sankarihautausmaata, joka on pienialainen eikä kasteluautomaatiikka siksi tarpeellinen.

Kun seurakunta saa markkinoitua monivuotisten lajien käyttöä omaisille ja perennaistutukset lisääntyvät, vähenee samalla myös hautojen kastelun tarve.

11.9. Vähäpäästöiset työkoneet

Uudet työkoneet ovat entistä vähäpäästöisempiä. Tulevaisuudessa voidaan harkita esim. polttomoottorikäyttöisen raivurin korvaamista akkukäyttöisellä.

11.10. Lajistokartoitukset

Sievin seurakunnassa ei ole tehty lajistokartoitusta.

11.11. Muut toimenpiteet

Seurakunnan hautausmailla järjestetään siivoustalkoita. Vuodesta 2013 lähtien ne on järjestetty sekä keväisin, että syksyisin. Talkootapahtumissa on hyvä mahdollisuus haastaa hautausmaan käyttäjiä ekologisiin valintoihin.

11.12. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Hautausmaiden- ja viheralueiden hoito-ohjeet laaditaan.	Lisätään hoitoluokitus. Kartoitetaan mahdolliset luonnonvaraisiksi sopivat alueet. Ravinneanalyysit, harkinta. Lannoitevalinnat. Perehdytys. Kts. 14.4. Polttoaineen valinta.	2014-2018	Seurakuntamestarit, taloushallinto.	
Puidenhoito-suunnitelman laadinta.	Perehdytys.	2014-2015	Seurakuntamestarit.	
Monivuotiset kukat haudoille/kukka-pesäkkeettömät haudat vaihtoehtona.	Laaditaan lista haudalle soveltuvista perennoista. (11.3.). Vaihtoehtoisen hoitohaudan hinnoittelu. Vaihtoehdon aktiivinen tarjonta. Tiedotus. Teemailta.	2014-2018	Seurakuntamestarit, hallinto.	
Rakenteiden korjaukset.	Kirkkomaan kiviaidan korjaus. Vanhojen takorautaristien kunnostus.	2014-2018	Seurakuntamestarit, taloushallinto	

12. LEIRI- JA KURSSIKESKUKSET

Minimi	Pisteet
12.1. Ympäristöselvitys	12.5. Pesäpöntöt ja luontopolut, 1-7 pistettä
12.2. Ympäristöohjelma	12.6. Vapaaehtoiset suojelukohteet, 1-5 pistettä
12.3. Jätevesien käsittely	12.7. Leirikeskuksen ympäristöohjeet, 2-3 pistettä
12.4. Luontoarvojen suojelu	12.8. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

12.1 Ympäristöselvitys

Louetin leirimaja sijaitsee 12 kilometrin päässä Sievin keskustasta, Louet-järven rannalla Neitsytniemessä. Rakennuksiin kuuluvat päärakennus, pihasauna, sekä pitkospuupolun takana oleva leirimajan kirkko. Sänkypaikkoja on 34 hengelle. Leireille tullaan yleensä yhteiskyydein, mutta kelirikkoaikoina henkilöautoilla, sillä tie on osin metsäautotie. Louet-järvi on matala, hiekkapohjainen vesistö ja siksi herkkä kuormitukselle. Paikoin rannoilla on näkyvissä umpeenkasvua, mutta leirimajan ranta on vielä avoin. Seurakunnalla on vain soutuvene.

Leirimajalta lähtee lyhyt luontopolku. Lähellä on muita mökkejä, joten pidemmälle polkuverkostolle ei ole tilaa. Lisäksi ympäröivä metsä on vaikeakulkuista talousmetsää.

Leirikeskusta käytetään toukokuussa viikonloppuisin, kesäkuussa ja heinäkuun alkupuoliskolla päivittäin, sekä heinäkuun lopusta syyskuuhun kerran viikossa. Talvisin leirimaja on kylmillään, mutta tilat, joissa on vesipiste ylläpitolämmöllä. Taloudellisesti Louetin leirimaja ei ole rasite Sievin seurakunnalle.

Juomavesi ja leirimajan käyttövesi otetaan omasta kaivosta. Vesi on juomakelpoista, vaikka rautapitoista. Vesinäyte otetaan säännöllisesti. Lisäksi vuonna 2013 kaivo kunnostettiin ja kaivonrenkaat uusittiin. Samalla huollettiin myös vedensuodatin. Saunaan pesuvesi kannetaan järvestä. Leirimajan ruokajärjestelyistä on kerrottu kohdassa **9.1.**

Jätevesien käsittely selostetaan kohdassa **12.3.** Jätteistä kerätään tällä hetkellä vain sekajäte. Sekä jätevesisäiliötä, että jäteastioita joudutaan leirien aikaan tyhjentämään viikoittain. Suunnitteilla on ruokajätekompostorin hankkiminen. Se vähentäisi toteutuessaan kaatopaikkajätteen määrää.

12.2. Ympäristöohjelma

Ympäristöselvityksen pohjalta kirjoitetaan leirikeskuksen ympäristöohjelma, jossa asetetaan tavoitteet havaittujen ympäristöongelmien poistamiseksi ja etsitään keinot ja aikataulut, milloin parannukset tehdään. Ympäristöohjelmaa sisältyy myös tähän ympäristökatselmukseen. Kompostointisuunnitelmia on selostettu kohdassa **6.11.** ja kirjattu tavoitteena kohtaan **6.14.** Ympäristöohjelmaan liittyen olisi vielä kirjoitettava leirimajan ympäristöohjeet. Tämä tehtävä soveltuisi parhaiten ympäristötyöryhmälle, jossa on mukana myös leirikeskuksen käyttäjiä.

12.3. Jätevesien käsittely

Sekä harmaat, että mustat leirimajan jätevedet menevät umpisäiliöön. Se vaatii tiheää tyhjentämistä, mutta samalla varmistuu, ettei herkkä vesistö ja muu ympäristö kuormitu. Saunan pesuvedet

menevät suodatuskenttään, hiekka-alueelle. Jätevesijärjestelmä on riittävä myös Haja-asutusalueiden jätevesilainsäädännön perusteella.

12.4. Luontoarvojen suojelu

Leiriohjaajat opastavat leiriläisiä luonnon kunnioitukseen. Jokaisella leirillä kerrotaan leirimajan käyttäytymissäännöistä.

PISTEET:

12.5. Pesäpöntöt ja luontopolut

Louetin leirimajalle on viety kymmenen pesäpönttöä, joista 5 on laitettu paikoilleen. Loput odottavat vielä liiterissä. Pöntöt tulee huoltaa vuosittain, huoltovastuusta sovitaan samalla kun laaditaan ympäristöohjeita.

12.6. Vapaaehtoiset suojelukohteet

12.7. Leirikeskuksen ympäristöohjeet

Leirikeskuksen ympäristöohjeet laaditaan alkavan diplomikauden 2014-2018 aikana. Valmiista ympäristöohjeista saa pisteitä diplomin uusintahaussa.

12.8. Muut toimenpiteet

Leirimajan läheisyydessä on lokin pesä, jota suojellaan. Leirimajan käyttäjiä opastetaan olemaan häiritsemättä loppiperhettä. Asiasta tiedotetaan myös leirimajan ilmoitustaululla.

12.9. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)
Ruokajätteen kompostointi aloitetaan.	esim. Biolan pikakompostori 550 http://www.biolan.fi/suomi/kompostorit Kuivike: esim. Biolan komposti- ja huussikuivike	2014-2018	Jätevastaavat
Leirikeskuksen ympäristöohjeet laaditaan.	Ympäristötyöryhmä laatii ohjeet.	2014-2018	Ympäristövastaava
Pesäpöntöt asennetaan ja huolto koordinoidaan.	Leirimajan liiterissä vielä 5 kpl.	2014-2018	Ympäristötyöryhmä

13. METSÄT

Minimi	Pisteet
13.1. Metsälain ympäristönormien noudattaminen 13.2. Luonnonsuojelulain noudattaminen 13.3. Metsien sertifiointi	13.4. Osallistuva metsäsuunnittelu, 2 pistettä 13.5. Vastuuhenkilöiden koulutus, 1-5 pistettä 13.6. Luonnonmuistomerkin tai luonnonsuojelualueen perustaminen, 2-15 pistettä 13.7. METSO-ohjelma, 1-10 pistettä 13.8. Perintömetsä, 5 pistettä 13.9. Metsien ja soiden ennallistaminen, 5-10 pistettä 13.10. Kesähakkuiden lopettaminen, 5 pistettä 13.11. Uhanalaisten lajien inventointi, 5 pistettä 13.12. Erirakenteinen metsänhoito, 5 pistettä 13.13. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

Sievin seurakunnalla on metsää yhteensä 293 ha, josta kitumaata 8,4 ha, joutomaata 37,7 ha, tonttimaata 3,6 ha, muuta maata 2,4 ha ja vesistöjä 1,5 ha. Metsäalueet sijaitsevat Haikolassa, Evijärvellä ja Jyringissä. Seuraavat tiedot on saatu Kalajokilaakson metsänhoitoyhdistyksen Sievin toimiston metsäneuvoja Timo Siipilehdolta.

13.1. Metsälain ympäristönormien noudattaminen

Seurakuntien tulee metsälain tavoitteiden toteuttamiseksi hoitaa metsiään vahvistetun metsäsuunnitelman mukaisesti. Sievin seurakunnan metsäsuunnitelman laatii Kalajokilaakson metsänhoitoyhdistyksen Sievin toimisto. Kirkkovaltuusto vahvistaa suunnitelman, joka uusitaan kymmenen vuoden välein. Metsäsuunnitelmaan sisältyy mm. yhteenvetotiedot puustosta ja kasvupaikoista, metsälaissa määriteltyjen metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitus, sekä tarpeelliset metsänhoitotyöt. Myös hoitotoimien ja hakkuiden toteutumista seurataan.

Sievin metsäsuunnitelma on uusittu kuluvana vuonna 2014. Se on sähköisessä muodossa ja sitä päivitetään aina hoitotoimien tai hakkuiden tapahduttua. Metsäsuunnitelman toteutumista seurataan ja se on ollut suunnitellun mukaista. Seurakunnan metsien kehityskelpoisuus on enimmäkseen hyvä ja vähintään tyydyttävä. Metsänhoitoyhdistyksen mukaan metsäsuunnittelu ja sen toteutus on kestävä kehityksen mukaista.

Sievin seurakunnan metsälakikohteet on kirjattu metsäsuunnitelmaan. Ne ovat lampia, puroja, karukkokankaita, metsäsaarekkeita (kuivahko kangas), rämeitä ja sammakkolampia.

13.2. Luonnonsuojelulain noudattaminen

Sievin seurakunnan metsänhoitosuunnitelmassa huomioidaan luonnonsuojelulain vaatimukset ja ne käydään läpi hoitosuunnitelmaa uusittaessa.

13.3. Metsien sertifiointi

Sievin seurakunta on mukana maakunnallisessa sertifiointiryhmässä, jossa metsät on sertifioitu PEFC-sertifiointikriteerien kautta. Sertifikaatti on voimassa viisi vuotta kerrallaan. Sertifiointiasiakirjat löytyvät metsänhoitoyhdistykseltä ja seurakunnan talousjohtaja Pentti Haikolalta.

Sievin seurakunta joutuu tekemään päätöksen tämän vuoden aikana siitä, kuuluuko myös jatkossa metsänhoitoyhdistykseen. Yhdistyksen jäsenmaksuun sisältyy sertifiointi. Sertifikaatin voi saada myös esimerkiksi puutavarafirmoilta, mutta suhteellisesti kalliimpana.

PISTEET:

13.4. Osallistuva metsäsuunnittelu

Osallistuva metsäsuunnittelu tarkoittaa prosessia, jossa mukana ovat seurakuntien metsien hoidosta ja käytöstä kiinnostuneet tahot. Siitä saa pisteitä, mikäli vähintään yksi suunnittelukokous on pidetty. Sievin seurakunnassa ei vielä ole osallistuvan metsäsuunnittelun toimintaa.

13.5. Vastuuhenkilöiden koulutus

Mikäli metsänhoidosta vastaavat seurakunnan työntekijät ovat saaneet lisäkoulutusta metsälain ja luonnonsuojelulain mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen ja muiden luontokohteiden tunnistamiseen tai ekologiseen kestävään metsänhoitoon ylipäätään, saa tästä pisteitä. Sievin seurakunnan henkilökunta ei ole saanut edellä kerrotun kaltaista koulutusta.

13.6. Luonnonmuistomerkin tai luonnonsuojelualueen perustaminen

Pappissaaren ympärillä oleva suoalue on rauhoitettu omalla päätöksellä. Suon poikki on rakennettu talkoilla pitkospuut ja laavu. Luonnonmuistomerkkiä tai luonnonsuojelualuetta ei ole lähdetty perustamaan.

13.7. Metso-ohjelma

Kirkkovaltuusto on tehnyt periaatepäätöksen, että muutaman hehtaarin määräalaa Sievin seurakunnan metsistä haetaan mukaan Metso-ohjelmaan. Ympäristökatselmuksen aikaan asia oli menossa neuvoston päätettäväksi.

13.8. Perintömetsä

WWF:n perintömetsäkampanjaan osallistumisesta voi saada pisteitä. Sievin seurakunnalla ei ole perintömetsiä.

13.9. Metsien ja soiden ennallistaminen

Tässä saa pisteitä ennallistamisprojekteista.

13.10. Kesähakkuiden lopettaminen

Sievin seurakunnassa ei ole tehty päätöstä kesähakkuiden lopettamisesta

13.11. Uhanalaisten lajien inventointi

Eläimistön osalta uhanalaisia lajeja ei ole kartoitettu Sievin seurakunnan metsissä. Kasvillisuuden osalta kartoitus kohdistuu lähinnä metsälakikohteiden inventointiin. Uhanalaisia kasvilajeja ei ole niissä löydetty.

13.12. Erirakenteinen metsänhoito

Sievin seurakunnan metsissä harjoitetaan erirakenteista metsänhoitoa. Esimerkiksi maisemapuiksi jätetään iäkkäämpiä ylispuita. Lisäksi hakkuiden yhteydessä jätetään suojuspuita, jolloin tapahtuu myös luontaista lisäämistä. Menetelmällä pystytään vähentämään avohakkuun tuottamia haittoja, säilyttämään luonnon monimuotoisuutta ja parantamaan metsämaan hiilensidontakykyä.

13.13. Muut toimenpiteet

Virkistysalueet ja maisemametsät huomioidaan myös metsäsuunnitelmassa ja suunnitellaan metsänhoitotoimenpiteet niitä vaalien. Tämä voi tapahtua esimerkiksi jättämättä rantametsää hakkaamatta tai suojelemalla näköalapaikkoja.

13.14. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)	Arviointi
Päätetään Metsänhoitoyhdistysten jäsenyyden jatkamisesta.		2014	Pentti Haikola	
Metsänhoitosuunnittelu jatkuu vaatimusten mukaisena.	Metsänhoito-suunnitelman päivitys 10 vuoden välein.	2014-	Kalajokilaakson metsänhoitoyhdistys, Sievin toimisto (päättös?), Pentti Haikola	
METSO-ohjelman eteneminen suunnitellusti.	Muutaman hehtaarin määräala.	2014-	Pentti Haikola ja Kalajokilaakson metsänhoitoyhdistys, Sievin toimisto	

14. LIIKENNE

Minimi	Pisteet
14.1. Liikenneselvitys 14.2. Ajoneuvon energiankulutus ja huolto 14.3. Ympäristöominaisuudet hankinnoissa 14.4. Polttoaineen valinta	14.5. Taloudellisen ajotavan koulutus, 1-5 pistettä 14.6. Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset, 1-5 pistettä 14.7. Kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen edistäminen, 1-10 pistettä 14.8. Toimintojen logistiikan kehittäminen, 1-5 pistettä 14.9. Vähäpäästoiset kulkuneuvot, 1-5 pistettä 14.10. Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

14.1. Liikenneselvitys

Työntekijät kulkevat virkamatkat pääosin kimppakyydein omilla autoillaan, joskus jalan ja pyörällä. Julkisia kulkuvälineitä käytetään pidemmän matkan tai retken yhteydessä. Seurakunnan matkustussääntö edellyttää valitsemaan kulkuneuvoksi halvimman mahdollisen. Sievin keskustassa seurakunnan työpisteet ovat kävelymatkan päässä toisistaan. Kappelit ja hautausmaat aiheuttavat ajoa. Leirikeskukseen kuljetaan yhteiskyydein, mutta kelirikkoaikana henkilöautoilla, sillä tie on osin metsätietä. Osa työntekijöistä tekee lisäksi liikkuvaa työtä ja joutuu siirtymään kesken työpäivänkin paikasta toiseen. Joukkoliikennettä ei seurakunnan alueella pystytä hyödyntämään, eikä kaikkiin seurakunnan tilaisuuksiin pääse julkisilla kulkuneuvoilla.

Vammaisten liikkumiseen seurakunnan tiloissa kiinnitetään huomiota korjausremonttia tehdessä (esim. inva-WC, luiskat, ovet). Kirkkoherranviraston käytävän portaat ovat haasteelliset liikkumisrajoitteisille. Ne on kuitenkin merkitty varoitustarvoin. Lisäksi ympäristökatselmuksen yhteydessä eräs asiakas antoi palautetta kirkkoherranviraston ovesta. Siinä oleva jousi lyö oven liian nopeasti ja voimalla kiinni. Liikuntarajoitteinen ei tahdo ehtiä pois sulkeutuvan oven välistä. Parkkipaikkoihin kirkonmäellä lähitulevaisuudessa käynnistyvä laaja-alainen uudelleenjärjestely tuo muutoksia.

Puitteet, joilla edistetään pyöräilyä ja kävelyä (pyörätelineet, suihkut) ovat Sievin seurakunnassa kunnossa.

Logistiikassa ei ole turhaa hajautusta, jo talous ja säästötavoitteet sanelevat sen. Osa työaloista voi tehdä ainakin valmistelua etätöinä. Myös viestintäjärjestelmät ovat kehittyneitä. Nettivideoneuvottelut onnistuvat tarvittaessa ja työntekijät perehdytetään laitteiston käyttöön. Työntekijöiden asenteet ovat joustavia liikkumisen järjeistämiseen liittyen. Osan henkilöstöstä tavoittaa myös sosiaalisessa mediassa. Sähköinen tiedotus ylipäätään on tärkeä osa seurakunnan tiedotussuunnitelmaa.

14.2. Ajoneuvojen energiankulutus ja huolto

Sievin seurakunnalla ei ole omia autoja tai traktoreita.

14.3. Ympäristöominaisuudet hankinnoissa

Hankintoja liikenteeseen liittyen tehdään harvoin. Ympäristönäkökohdat huomioidaan hankinnoissa. Hankintaohjeiden ympäristöpäivityksestä on kerrottu kohdassa **4.2.**

14.4. Polttoaineen valinta

Koneiden ja laitteiden polttoaineena käytetään vain lyijytöntä bensaa. Ympäristödiplomin minimivaatimuksena on, että kaikissa seurakunnan pienkoneissa käytetään alkylaatti- eli pienkonebenssiiniä. Paikallisen rautakaupan pyydetään järjestämään sitä valikoimiinsa, mikäli sitä ei siellä vielä ole tarjolla. Moottoriöljynä tulee käyttää laitevalmistajan suosittelemia tai markkinoilla olevia puhtaimpia vaihtoehtoja, kuten täyssynteettisiä öljyjä.

PISTEET:

14.5. Taloudellisen ajotavan koulutus

Seurakunnan työntekijöille ei ole annettu taloudellisen ajotavan koulutusta.

14.6. Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset

Säästötavoitteet ohjaavat kulkemista yhteiskuljetuksiin ja kulkeminen tapahtuu kimppakyydeillä aina kun mahdollista. Leireille Louetiin kuljetus tapahtuu useimmiten tilauslinja-autolla tai pikkubussilla. Talousjohtaja arvioi, että yhteiskulku vähentää autoilun tarvetta n. 20% ja vuosittaisia ajokilometrejä noin 600 km.

14.7. Kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen edistäminen

Pisteitä saa toimenpiteistä, joita on tehty kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen edistämiseksi.

14.8. Toimintojen logistiikan kehittäminen

Sievin keskustassa seurakunnan toiminnot ovat lähekkäin, kävelymatkan päästä. Toiminnassa tarvittavat tuotteet hankitaan pääasiassa paikallisista kaupoista.

14.9. Vähäpäästöiset kulkuneuvot

Jos seurakunta autoja vaihtaessaan hankkii tilalle vähäpäästöisiä henkilöautoja, saa niistä pisteitä.

14.10. Muut toimenpiteet

Kirkkoherranviraston ulkoportaikko ja invaluiska uusittiin vuonna 2010.

14.11. Tavoitteet vuosille 2014–2018

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Liikuntavammaisten kulkuesteiden huomiointi kirkkoherranviraston remontin yhteydessä.		2014-2018	Ympäristötyöryhmä.	
Vaihdetaan pienkoneissa käytettävä bensiini- ja öljyalaatu diplomin vaatimusten mukaisiksi.	Alkylaatti- eli pienkonebenssiini ja täyssynteettiset moottoriöljyt pienkoneisiin (esim. moottorisahat). -pyydetään paikallista rautakauppaa tilaamaan	2014-2015	Seurakuntamestarit.	

LÄHTEET:

Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012. Suomen ev.lut. kirkkohallituksen julkaisuja 2012:1. Kirkkohallitus. Helsinki 2012.

Kiviniemi, Johanna. Sievin seurakunnan Ympäristökatselmus. Keski-Pohjanmaan AMK. Kansalaistoiminta ja nuorisotyö. 2010.

Verkkosivut:

<http://www.biolan.fi/suomi/kompostorit>

http://files.kotisivukone.com/sievinkylat2010.kotisivukone.com/_2011/sievin_vanhankirkon_kuppi_kivi..pdf

<http://www.fmi.fi/tuotteet>

<http://www.sievinseurakunta.fi>

<http://www.motiva.fi>

<http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts157.pdf>

<http://sakasti.evl.fi/ymparistodiplomi>

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content43EC75>

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/85780A9E8154761EC225770A003912B4/\\$file/Rippikoulusuunnitelma%202001.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/85780A9E8154761EC225770A003912B4/$file/Rippikoulusuunnitelma%202001.pdf)

<http://www.vestia.fi>

<http://www.ymparisto.fi>

<http://www.ymparistoosaava.fi>

<http://www.ymparistopassi.fi>

Haastattelut:

Haikola, Pentti. Ympäristökatselmus työaloilla Talous ja toiminta, Energia ja rakentaminen, Metsät, sekä Liikenne 27.5.2014.

Heinonen, Satu. Ympäristökatselmus Nuorisotyön työalalla 13.6.2014.

Kallio, Piia., Kurtén-Ylikulju, Monica. Ympäristökatselmus työaloilla Lähetystyö ja Diakonia 10.5.2014.

Kalliokoski, Aila. Ympäristökatselmus työalalla Ruoka ja keittiöt 30.6.2014.

Korkeakangas, Päivi. Ympäristökatselmus Musiikkityön työalalla 12.6.2014.

Leppälä, Anita., Kirsilä, Tapani. Ympäristökatselmus työalalla Papisto (Jumalanpalveluselämä ym) 9.5.2014.

Marjomaa, Laila., Oivo, Anne. Ympäristökatselmus Kirkkoherranvirastossa työalalla Toimistot 30.6.2014.

Niskanen, Maila. Ympäristökatselmus työalalla Siivous 30.6.2014.

Pöllä, Anne. Ympäristökatselmus Lapsityön työalalla 13.6.2014.

Välikangas, Ulla-Maija. ym. Ympäristökatselmus työalalla Hautausmaat ja viheralueet 30.6.2014.